

Kriminologické a právní aspekty ovlivňující činnost soukromých bezpečnostních služeb

Criminological and legal aspects affecting the private security
industry

Tomáš Blažek

Diplomová práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta aplikované informatiky

akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Tomáš BLAŽEK**
Studijní program: **N 3902 Inženýrská informatika**
Studijní obor: **Bezpečnostní technologie, systémy a management**

Téma práce: **Kriminologické a právní aspekty ovlivňující činnost
Soukromých bezpečnostních služeb.**

Zásady pro vypracování:

1. Pro vlastní potřebu zpracujte rešerši literatury a pramenů, které se vztahují k tématu diplomové práce.
2. V úvodu diplomové práce v rámci východiskové hypotézy specifikujte zkoumaný problém, vymezte kriminologické, právní a společenské aspekty ve vztahu k činnosti SBS.
3. Proveďte komparaci právního, kriminologického a společenského rámce, ve kterých svoji činnost realizují SBS v České republice a soukromé bezpečnostní služby v rámci Evropského společenství, případně v dalších státech.
4. Definujte pojmový aparát mající vztah k SBS, který vyplývá z legislativy České republiky, legislativy EU a kriminologických postulátů; specifikujte rozdíly a kriminologické faktory v činnosti soukromých bezpečnostních služeb v České republice a v zahraničí.
5. V praktické části vyhodnoťte a analyzujte možnosti transponace, využití a aplikace zahraničních legislativních opatření a kriminologických postulátů do privátního bezpečnostního sektoru v České republice.
6. Na základě výstupů praktické části vyhodnoťte výsledky analýzy zkoumaného problému, a stanovte vlastní návrhy a doporučení.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

1. **Novotný,O., Zapletal,J. a kolektiv: Kriminologie, Praha : ASPI, 2008, ISBN 978-80-7357-377-5**
2. **Brabec,F. a kol.: Bezpečnost pro firmu, úřad, občana, Public History, Praha 2001, ISBN 80-86445-04-6**
3. **Kuchta,J., Válková,H. a kolektiv: Základy kriminologie a trestní politiky, Praha : C.H. Beck, 2005, ISBN 8071798134**
4. **Macek,P. : Bezpečnostní služby, Praha : Police history, 2001, ISBN 80-86477-03-7**
5. **Vrecion,V. : Pojmy a otázky teorie státu a práva, Zlín :Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2008, ISBN 978-80-7318-660-9**
6. **Gerloch,A. : Teorie práva, Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, ISBN 978-80-7380-023-9**
7. **Grinc,J.: Základy práva, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, Fakulta sociálně ekonomická, 2007, ISBN 978-80-7044-963-9**
8. **ZICH, F. : Úvod do sociologického výzkumu. 1. vyd. EUPRESS, 2004. 116 s. ISBN 80-86754-19-7**
9. **ČÍRTKOVÁ, J. : Forenzní psychologie, Eurounion, Praha 1998, ISBN 80-85858-70-3**

Vedoucí diplomové práce: **PhDr. Mgr. Stanislav Zelinka**
Ústav bezpečnostního inženýrství

Datum zadání diplomové práce: **19. února 2010**

Termín odevzdání diplomové práce: **7. června 2010**

Ve Zlíně dne 19. února 2010

prof. Ing. Vladimír Vašek, CSc.
děkan

doc. RNDr. Vojtěch Křesálek, CSc.
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Jak již název vypovídá, tato diplomová práce se věnuje kriminologickým, právním a společenským aspektům, které ovlivňují činnost v sektoru bezpečnostního průmyslu. Budou rozebrány všeobecné kriminologické prvky a zákony, které ovlivňují činnost soukromých bezpečnostních služeb a rovněž společenské a etické zásady, které by se měli dodržovat k udržení dobrého jména tohoto oboru. V praktické části bude navrženo několik zlepšení, která by byla vhodná pro Českou republiku.

Klíčová slova: kriminologické aspekty, právní aspekty, společenské aspekty, zákon, soukromá bezpečnostní služba

ABSTRACT

As the title says, this thesis is attend to criminological, juristic and social aspects affecting business in the security industry sector. They discussed the general features of kriminology and laws affecting the private security sector and its social and ethical principles, that needs to be followed to maintain a reputation in this sector. The practical part there will be propose some improvements, that should be suitable to the Czech Republic.

Keywords: criminological aspects, juristic aspects, social aspects, law, private security industry

Tímto bych chtěl poděkovat oponentovy a vedoucímu diplomové práce za odborné vedení při psaní. Rovněž také chci poděkovat svým rodičům, prarodičům, blízkým, kamarádům a přítelkyni za podporu, které se mi dostávalo v průběhu mého studia.

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové/bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty aplikované informatiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové/bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně

.....
podpis diplomanta

OBSAH

ÚVOD	11
I TEORETICKÁ ČÁST.....	12
1 KRIMINOLOGICKÉ ASPEKTY	13
1.1 POJEM KRIMINOLOGIE	13
1.2 PŘEDMĚT KRIMINOLOGIE	14
1.2.1 Kriminální fenomenologie – kriminografie	15
1.2.2 Kriminální etiologie.....	15
1.2.3 Sociální patologie	15
1.3 OBLASTI SOCIÁLNĚ-PATOLOGICKÉ	15
1.3.1 Zločinnost (kriminalita)	16
1.3.2 Sociálně podmíněné neurózy a psychózy	16
1.3.3 Sexuální patologie	16
1.3.4 Alkoholismus	16
1.3.5 Nealkoholová toxikománie	16
1.3.6 Pracovní úrazy	17
1.3.7 Pracovní choroby (nemoci z povolání).....	17
1.3.8 Dopravní nehodovost.....	17
1.3.9 Sebevražednost (suicidita)	17
1.3.10 Nezaměstnanost.....	17
1.4 DALŠÍ PŘIBLÍŽENÍ KRIMINOLOGIE.....	18
1.4.1 Protispolečenská (antisociální) činnost.....	18
1.4.2 Delikvence	18
1.4.3 Viktimologie	18
1.4.4 Viktimnost.....	19
1.4.5 Kontrola kriminality	19
1.4.5.1 Represivní strategie (trestnou činnost potlačující)	19
1.4.5.2 Preventivní strategie (trestné činnosti předcházející).....	19
1.5 PREVENCE KRIMINALITY.....	19
1.5.1 Sociální prevence.....	20
1.5.2 Situační prevence.....	20
1.5.3 Viktimologická prevence	20
1.5.3.1 Primární prevence.....	21
1.5.3.2 Sekundární prevence.....	21
1.5.3.3 Terciární prevence	21
1.6 KRIMINOLOGIE A JINÉ VĚDY.....	21
1.6.1 Sociologie.....	22
1.6.2 Psychologie	22
1.6.3 Trestně právní věda	23
1.6.4 Kriminalistika.....	24
1.6.5 Kriminální politika	24
1.7 ČLENĚNÍ KRIMINOLOGIE	25
1.8 ÚKOLY KRIMINOLOGIE	26
1.8.1 Analytické úkoly	26
1.8.2 Verifikační úkoly.....	26
1.8.3 Pragmatické úkoly	26

1.9	LATENTNÍ KRIMINALITA	26
1.10	ROZVOJ KRIMINOLOGIE	27
1.11	KRIMINOLOGIE U NÁS I V ZAHRANIČÍ.....	27
2	PRÁVNÍ ASPEKTY.....	30
2.1	POJEM PRÁVA.....	30
2.1.1	Objektivní právo	30
2.1.2	Subjektivní právo.....	30
2.2	VÝZNAM PRÁVA.....	31
2.3	PRÁVNÍ ODPOVĚDNOST.....	32
2.3.1	Právní odpovědnost jako sociální jev	32
2.4	OBECNĚ O PRÁVNÍ ODPOVĚDNOSTI.....	33
2.5	TRESTNÍ ODPOVĚDNOST.....	34
2.5.1	Působnost trestních zákonů.....	34
2.5.1.1	Trestnost činu a doba jeho spáchání (§ 2).....	34
2.5.1.2	Užití zákona účinného v době rozhodování (§ 3)	35
2.5.2	Základy trestní odpovědnosti	35
2.5.2.1	Zásada zákonnosti a zásada subsidiarity trestní represe (§ 12).....	35
2.5.2.2	Trestný čin (§ 13)	35
2.5.2.3	Přečiny a zločiny (§ 14).....	35
2.5.3	Zavinění	35
2.5.3.1	Úmysl (§ 15)	35
2.5.3.2	Nedbalost (§ 16).....	36
2.5.3.3	Zavinění k okolnosti zvláště přitěžující (§ 17).....	36
2.5.3.4	Omyl skutkový (§ 18).....	36
2.5.3.5	Omyl právní (§ 19).....	37
2.5.4	Příprava a pokus trestného činu	37
2.5.4.1	Příprava (§ 20).....	37
2.5.4.2	Pokus (§ 21)	38
2.5.5	Pachatel, spolupachatel a účastník trestného činu.....	39
2.5.5.1	Pachatel (§ 22).....	39
2.5.5.2	Spolupachatel (§ 23).....	39
2.5.5.3	Účastník (§ 24).....	39
2.5.5.4	Věk (§ 25)	40
2.5.5.5	Nepříčetnost (§ 26)	40
2.5.5.6	Zmenšená příčetnost (§ 27).....	40
2.5.6	Okolnosti vylučující protiprávnost.....	40
2.5.6.1	Krajní nouze (§ 28).....	40
2.5.6.2	Nutná obrana (§ 29).....	41
2.5.6.3	Svolení poškozeného (§ 30).....	41
2.5.6.4	Přípustné riziko (§ 31)	41
2.5.6.5	Oprávněné použití zbraně (§ 32).....	42
2.5.7	Krajní nouze (§ 28).....	42
2.5.8	Nutná obrana	43
2.5.9	Zánik trestnosti	43
2.5.10	Trestní sankce.....	44
2.5.10.1	Druhy trestních sankcí (§ 36)	44
2.5.10.2	Obecné ustanovení pro ukládání trestních sankcí (§ 37)	44
2.5.10.3	Přiměřenost trestních sankcí (§ 38)	45

2.5.11	Výkladová ustanovení	45
2.5.11.1	Trestní zákon (§ 110)	45
2.5.11.2	K pojmu trestného činu (§ 111)	45
2.5.11.3	Opomenutí (§ 112)	45
2.5.11.4	K pojmu pachatele (§ 113)	45
2.5.11.5	Veřejné spáchání trestného činu (§ 117)	45
2.5.11.6	Spáchání trestného činu se zbraní (§ 118)	46
2.5.11.7	Spáchání trestného činu násilím (§ 119)	46
2.5.11.8	Uvedení někoho v omyl a využití něčího omylu prostřednictvím technického zařízení (§ 120)	46
2.5.11.9	Vloupání (§ 121)	46
2.5.11.10	Ublížení na zdraví a těžká újma na zdraví (§ 122)	46
2.5.11.11	Státem uložená a uznaná povinnost mlčenlivosti (§ 124)	47
2.5.11.12	Dítě (§ 126)	47
2.5.11.13	Organizovaná zločinecká skupina (§ 129)	47
2.5.11.14	Návyková látka (§ 130)	47
2.6	ŽIVNOSTENSKÝ ZÁKON	48
2.6.1	Všeobecné podmínky provozování živnosti (§ 6)	48
2.6.2	§ 6a – ostraha majetku a osob, služby soukromých detektivů	48
2.7	ŽIVNOSTI	50
2.7.1	Živnost koncesovaná	50
2.7.2	Živnosti ohlašovací	51
2.7.2.1	Živnosti řemeslné	51
2.7.2.2	Živnosti vázané	52
2.7.3	Živnostenský list	52
2.7.4	Obchodní zákoník	53
2.7.4.1	Smlouva o dílo	53
2.7.4.2	Smlouva mandátní	53
2.7.4.3	Smlouva komisionářská	54
2.7.4.4	Nekalá soutěž	54
2.7.5	Zákoník práce	54
2.8	VYHLÁŠKA MINISTERSTVA VNITRA 16/2009 SB.	55
2.8.1	Předmět úpravy (§ 1)	55
2.8.2	Podmínky pro získávání odborné způsobilosti (§ 2)	56
2.8.3	Provádění zkoušky (§ 3)	56
2.8.4	Přihláška ke zkoušce (§ 4)	56
2.8.5	Obsahová náplň zkoušky (§ 5)	57
2.8.6	Další náležitosti osvědčení o odborné kvalifikaci (§ 6)	57
2.8.7	Účinnost (§ 7)	58
2.8.7.1	63/2010 Sb. změna vyhlášky o rozsahu kvalifikace pro soukromého detektiva 58	
3	SPOLEČENSKÉ ASPEKTY	59
3.1	ETIKA V ČINNOSTI PRACOVNÍKŮ SOUKROMÝCH BEZPEČNOSTNÍCH SLUŽEB	59
3.2	ZVLÁŠTNOSTI SPOLEČENSKO-ETICKÉHO PROSTŘEDÍ PRŮMYSLU KOMERČNÍ BEZPEČNOSTI	60
3.2.1	Základním úkolem je především ochrana osob a majetku	61
3.2.2	Komerční základ soukromých bezpečnostních služeb	61
3.2.3	Výkon činnosti pracovníků soukromých bezpečnostních služeb	63

3.3	PROFESNÍ ETIKA	65
3.4	UPLATNĚNÍ SPOLEČENSKÝCH ZÁSAD	66
3.4.1	Etiketa	70
3.5	SPOLEČENSKÉ ZÁSADY PRACOVNÍ I MIMOPRACOVNÍ ČINNOSTI	71
3.6	ZÁSADY JEDNÁNÍ PRACOVNÍKŮ SBS PŘI VÝKONU I MIMO VÝKON SLUŽBY	71
3.7	TAKTIKA ZÁKROKŮ PRACOVNÍKŮ SBS	73
II	PRAKTICKÁ ČÁST	74
4	PŘEDPOKLÁDANÝ VÝVOJ KRIMINALITY	75
4.1	ROZVOJ DÍLČÍCH VĚD	75
4.2	PREVENCE KRIMINALITY A JEJÍ ÚČINNOST	76
4.2.1	Prevence majetkové kriminality	77
4.2.2	Prevence násilné kriminality	77
4.3	SPOLUPRÁCE	77
5	ZÁKON O SBS?	79
5.1	NÁPRAVA PRÁVNÍ ÚPRAVY VE VELKÉ BRITÁNII	81
5.1.1	Návrhy pro ČR	82
5.2	ZÁKON O SBS NA SLOVENSKU	83
5.2.1	Návrh pro ČR	83
5.3	BEZPEČNOSTNÍ SLUŽBY V ITÁLII	84
5.3.1	ZAMĚSTNANCI SBS - ZVLÁŠTNÍ PŘÍSEŽNÝ STŘEŽÍCÍ PERSONÁL	84
5.3.2	POSTAVENÍ SBS V ITALSKÉM BEZPEČNOSTNÍM SYSTÉMU	85
5.3.3	SPOLEČENSKO POLITICKÝ KONTEXT ČINNOSTI SBS V ITÁLII	85
5.3.4	Využití v ČR	86
	ZÁVĚR	87
	ZÁVĚR V ANGLIČTINĚ	89
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	91
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	93
	SEZNAM PŘÍLOH	94

ÚVOD

Celý průmysl komerční bezpečnosti v minulých letech začal nabírat a stále nabírá na důležitosti a to hlavně díky tomu, že lidé mají pocit, že samotná policie má dost své vlastní práce a nestíhá chránit jejich životy, zdraví a majetek tolik efektivně, jako by si někteří přáli. To je způsobeno jednak tím, že policie nemá ve všech směrech kompetence (např. občansko-právní, rodino-právní i obchodně-právní kauzy) a dále vzhledem k nápadu trestné činnosti nemohou na případech pracovat vždy zcela intenzivně. Naproti tomu soukromý detektiv, který pracuje na zakázku pro klienta, pracuje na jednom případě a může se mu plně věnovat. Kromě toho soukromý detektiv má široké pole působnosti v odhalování latentní ekonomické kriminality pro podnikatelské subjekty.

Proto se lidé s tímto pocitem obracejí právě na soukromé bezpečnostní služby. Jak vypovídá název, tato práce je zaměřena kriminologické a právní prvky, které ovlivňují činnost bezpečnostního průmyslu a jejich porovnání s jinými státy. Rovněž bude navržen, na základě těchto porovnání, návrh na vylepšení fungování soukromých bezpečnostních služeb u nás.

Cílem části o kriminologii bude analyzování a popis současného stavu kriminologie a v praktické části predikce budoucího vývoje kriminologie a popis návrhů, které by mohli pomoci prevenci kriminality u nás.

Cílem části o aspektech právních bude opět analyzování našeho současného stavu, tj. vymezení zákonů, které se týkají bezpečnostního průmyslu. Je to jednak živnostenský zákon, který jako jediný upravuje činnost a zřizování soukromých bezpečnostních služeb a dále trestní zákoník, se kterým je třeba být obeznámen, neboť souvisí s výkonem práce v sektoru soukromých bezpečnostních služeb a jako poslední je vyhláška Ministerstva vnitra o obsahu a rozsahu kvalifikace pro výkon fyzické ostrahy a služby soukromého detektiva. Výstupem praktické části budou návrhy na změny v legislativních opatřeních. Tyto návrhy budou podány vzhledem ke zkoumání právního ukotvení a využití zkušeností bezpečnostních služeb v jiných zemích.

Jako poslední bod v teoretické části budou také dle zadání práce vymezeny společenské aspekty ovlivňující činnost pracovníku soukromých bezpečnostních služeb. K tomuto bodu patří především etické a společenské normy chování pracovníků nejen k veřejnosti, ale taky mezi pracovníky navzájem a jejich vztahy k nadřízeným.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 KRIMINOLOGICKÉ ASPEKTY

Rychlý a dynamický rozmach vyspělých společností s sebou nese řadu pozitivních, ale i negativních jevů a problémů. Jedním ze závažných společenských problémů, se kterými se potýká také naše společnost, je vzestup kriminality. Kriminalita je jevem, který negativně zasahuje do harmonického rozvoje společnosti, narušuje stanovená pravidla lidského soužití, společenského řádu a zpravidla páchá společnosti i státu nezanedbatelné škody.

1.1 Pojem kriminologie

Kriminologie (z lat. Crimen – zločin, z řec. Logos - nauka) lze velice zjednodušeně charakterizovat jako vědu, nauku o kriminalitě. Tato věda se zabývá mechanismy (příčiny a podmínky) vzniku protiprávních jednání, zejména kriminality, a dále také její prevencí. Oproti tomu kriminalistika se zabývá odhalování protiprávních jednání (kriminality) a postupem jejich dokazování.

Jako každá věda se i kriminologie konstituovala postupně, mj. také v závislosti na rozvoji jiných společenských věd. Žádná vědecká disciplína se nevytváří samoúčelně, ale hlavně z potřeby společnosti poznat, vysvětlit a ovlivňovat vznikající, konkrétní jevy ve společnosti – pozitivní i negativní.

Kriminologie se vykrytalizovala v návaznosti na potřebu vědeckého zkoumání kriminality, která se koncem 19. století a ve 20. století stává velkým společenským problémem a začíná se vytvářet samostatný vědní obor. Dnes je kriminologie uznávána jako samostatná vědecká a pedagogická disciplína. Vzniklo mnoho kriminologických učebnic, monografií, je mnoho kriminologických výzkumných pracovišť, fakult a kateder na univerzitách apod.

Definice kriminologie se časem upřesňovala a upřesňuje. V historii kriminologie bychom jich našli spoustu především proto, že jejich různá podoba souvisí s různými představami jednotlivých kriminologů nebo kriminologických týmů v návaznosti na její obsah, rozsah, předmět a cíle. Na základě dnešních poznatků však můžeme konstatovat, že společným atributem různých definic kriminologie je zvýrazněný náhled na kriminalitu (zločinnost) a její souvislosti jako společenský jev a zkušenostní povaha kriminologického poznání, kdy nejde jen o popis, ale i o vysvětlení zločinu.

Šíře náhledu na problematiku kriminologie se stále rozšiřuje narůstáním společenskovedních poznatků. Dnes se už běžně do kriminologie zahrnuje prevence kriminality, viktimologie (problematika obětí trestných činů) a též plnění úkolů společnosti a státu při ochraně občanů před kriminalitou – kontrola kriminality.

Definice kriminologie – je to věda o kriminalitě (zločinnosti), o jejích pachatelích a obětech a o její kontrole. [10]

1.2 Předmět kriminologie

Vzhledem k výše uvedené definici kriminologie můžeme konstatovat, že předmětem jejího zkoumání je:

- Kriminalita (zločinnost)
- Pachatelé a oběti kriminality
- Kontrola kriminality

Většina kriminologů se jednoznačně shoduje v tom, že kriminalita náleží mezi sociálně-patologické jevy ve společnosti. Pluralita názorů na vymezení pojmu „kriminalita“ je potom dána především pohledem ze strany té či oné společenské vědy, která se na problematice kriminality více či méně podílí.

Dva základní pohledy na pojetí kriminality:

- Legální (juristické) pojetí
- Sociologické pojetí

Legální (juristické) pojetí kriminality – kriminologický pojem kriminality se u tohoto pojetí kryje s trestně právním pojmem kriminality, tzn. souhrn, chápaný jako kriminalita, posuzuje tuto jako trestné činy – teda omezení jen na jednání, jež naplnila znaky skutkové podstaty trestného činu. I když je potřeba uvést a historie to dokládá, že pojem trestného činu se stále měnil a i dnes se výběr i hodnocení kriminalizovaného jednání v různých zemích a z pohledu různých kriminologů od sebe liší.

Sociologické pojetí – kriminalita je brána jako souhrn jednání pro společnost škodlivých. Takové posouzení se zákonitě posouvá spíše do oblasti obecné, neurčité, vágní

(teorie odchylného nebo tzv. deviantního chování). Umožňuje ovšem kritický přístup k platnému trestnímu právu a lépe vyhovují empirické povaze kriminologie (např. sociologické výzkumy dílčích společenských jevů, jejich analýzy, vnitřní struktura sociálních skupin, proměny a vztahy mezi sociálními subsystemy apod.)

Kriminologické výzkumy – disciplíny či procesy, které nejvíce napomáhají charakterizovat předmět kriminologie:

1.2.1 Kriminální fenomenologie – kriminografie

Podstatu tvoří kriminologické výzkumy, které jsou orientovány na popis kriminality, popis její struktury, jejích forem, na popis kriminalitou způsobených škod, na popis stavu a vývojových tendencí kriminality i na popis pachatelů a obětí a jejich společenských vztahů.

1.2.2 Kriminální etiologie

Kriminální etiologie se zabývá kriminologickými výzkumy, které navazují na fenomenologické poznatky, a které se snaží o vysvětlení geneze kriminality (poznání kriminogenních faktorů a příčin kriminality).

1.2.3 Sociální patologie

Při zkoumání geneze kriminality vstupují nezbytně do popředí i jiné sociálně-patologické jevy společnosti, jimiž se zabývá sociální patologie. Je to speciální odvětví sociologie, které zkoumá poruchy sociálních procesů a sociálních institucí a které hledá příčiny vzniku sociálně patologických jevů v samostatném fungování společnosti. [1,3,10]

1.3 Oblasti sociálně-patologické

Abychom si přiblížili, v jak velké šíři působí negativní společenské jevy na problematiku kriminality, uvedeme nejčastěji uváděný přehled sociálně patologických jevů – oblastí. Rozlišuje se následujících 10:

1.3.1 Zločinnost (kriminalita)

Existuje mnoho druhů (majetková, násilná, ekonomická, aj.). Sociologie zde zkoumá, na jakém sociálním pozadí začíná a jaké okolnosti vedou k jednání pro společnost nežádoucímu a nebezpečnému.

1.3.2 Sociálně podmíněné neurózy a psychózy

Projevují se v podobě válek gangů, pogromů, drancování, panik, davového šílenství. Příčinami můžou být dlouho neřešené sociální napětí, neřešené rasové, etnické, náboženské problémy, ohrožení životních zájmů a potřeb jedinců, tvořící sociální útvar, hrozba války, nesplněná očekávání ekonomická, politická, v oblasti lidských práv a další.

1.3.3 Sexuální patologie

Rozlišují se zde tzv. anomálie (např. homosexualita), prostituce (ženská, mužská, dětská), sexuální kriminalita (např. znásilnění, kuplířství), tzv. duální harašení (harrassment – spíše americká záležitost, podmíněna kulturně a dovíjí se od emancipačních snah) – u nás jako trestná činnost nefiguruje. Problémy tohoto typu můžou mít příčiny v sexuálním tabu, způsobu kulturního vývoje, zákonodárství, působení náboženství, cestách a způsobech sexuální výchovy.

1.3.4 Alkoholismus

Masově rozšířený a velmi starý kulturní jev, jenž má důsledky zdravotní (poškození tělesné a psychické narušení), sociální (postižení rodin, nutnost zřizovat péči), pracovní (pokles výkonnosti, absence v práci, úrazovost), ekonomické (výdaje za alkohol, které jinde chybějí), právní (trestná činnost pod vlivem alkoholu, dopravní nehody).

1.3.5 Nealkoholová toxikománie

Jde o nadužívání psychotropních látek. Natahuje na sebe další trestnou činnost (prostituci, ekonomickou kriminalitu, násilnou kriminalitu). Devastuje hlavně mládež a je nebezpečná vysokou návykovostí. Sociologie zde zkoumá problémové okruhy, jako např. dostupnost drog, vliv sociálního prostředí na užívání drog, osobnost a sociální situace vedoucí k užívání drog, typy drogových závislostí a jejich šíření, množství a způsoby léčení, mezinárodní kontrolu omamných látek.

1.3.6 Pracovní úrazy

Souvisejí s industrializací. Příčinami zde jsou pracovní stereotypy, únava, stres, defekty způsobu zaměstnání. Mají výrazné ekonomické (odškodnění, náhrady) a sociální dopady (vyřazení z aktivní pracovní činnosti, změny v práci).

1.3.7 Pracovní choroby (nemoci z povolání)

Jsou způsobovány vlastním výkonem pracovní činnosti. Pokaždé se vyskytují v určitém kontextu (věk, vzdělání a kvalifikace, druh vykonávané práce, pracovní prostředí).

1.3.8 Dopravní nehodovost

Je zkoumána z pohledu dopravního systému a z pohledu řidiče. Mezi faktory dopravní nehodovosti se většinou zařazují alkohol u řidiče (nebo dnes také drogy), psychické a fyziologické faktory (osobnost řidiče, únava, schopnost vnímání), technické faktory (stav dopravních cest, dopravních prostředků, zajištění bezpečnosti). Rozlišuje se nehodovost podle typu dopravy (silniční, železniční, letecká, lodní).

1.3.9 Sebevražednost (suicidita)

Je problémem sociálním, psychologickým i kriminálním. Příčinami jsou dezintegrovaný život jedince, erotické problémy, zevní prostředí (rodina, pracoviště, působení skupin), zvýšený vliv industrializace (nárůst nároků na jedince v každé oblasti života, individualizace života, pocity osamění a neřešitelnosti situace).

1.3.10 Nezaměstnanost

Tento jev zahrnují do sociální patologie jen někteří sociologové, jinak jde o jev rázu spíše ekonomického. Důsledky nezaměstnanosti jsou u lidí patrné zejména v oblasti psychické a sociální. Rozlišují se:

Důsledky krátkodobé nezaměstnanosti (od několika týdnů asi po jeden měsíc) – můžou jedince mobilizovat a povzbudit k aktivaci se při hledání nového zaměstnání a rekvalifikaci.

Důsledky dlouhodobé nezaměstnanosti (přesahují několik měsíců) – může dojít k tzv. totální frustraci nezaměstnaného, která poté může vyvolat:

- změnu struktury pozic v rodině (otec přestává být živitelem rodiny)

- vylučování člověka z různých sociálních skupin
- ztrátu sociálního statutu a s tím související prestiže
- propady do nižších sociálních vrstev

Nezaměstnanost může v některých případech podnítit sebevražednost, kriminalitu, prostituci, alkoholismus, toxikománii někdy může sklouznout i k projevům extremismu a násilí. [10]

1.4 Další přiblížení kriminologie

Z charakteristiky uvedených oblastí sociálně-patologických jevů je zřejmé, že charakterizovat celý obsah kriminologie je velmi obtížné. Mezi další oblasti či disciplíny, které významně přibližují „záběr“ kriminologie patří:

1.4.1 Protispolečenská (antisociální) činnost

Nejširší pojem, který v sobě zahrnuje kriminalitu, delikvenci a negativní společenské jevy.

1.4.2 Delikvence

Je širší pojem než kriminalita. Krom kriminality sem patří i činy jinak trestné, které spáchali nezletilí (osoby mladší 15-ti let) a osoby trestně neodpovědné pro nepřítomnost. Do pojmu delikvence patří i přestupky.

1.4.3 Viktimologie

Za část kriminologie je rovněž považována nauka o oběti trestného činu, která se nazývá viktimologie (z lat. victima - oběť) a zabývá se:

- Osobností trestného činu
- Rolí oběti v genezi trestného činu
- Způsoby jak pomoci oběti po trestném činu
- Způsoby jak se vyhnout poškození trestným činem

1.4.4 Viktimnost

Je souhrn dispozic člověka stát se obětí trestného činu a vychází z obecně platných předpokladů, že každý člověk ve společnosti se může stát obětí trestného činu, ale jenom část populace se jí skutečně stane.

1.4.5 Kontrola kriminality

Kontrolu kriminality je možno charakterizovat jako úsilí státu a společnosti o udržení kriminality v přijatelných mezích a její omezování. Kontrolu kriminality lze provádět represivním a preventivním způsobem. Mluvíme pak o represivních a preventivních strategiích (plánované, dlouhodobé a systematické působení, postupy, realizace a plnění stanovených cílů).

1.4.5.1 Represivní strategie (trestnou činnost potlačující)

V našich soudobých podmínkách doposud převažují přístupy, jenž se zaměřují spíše na důsledky kriminogenního vývoje. Represivní strategie se dělají především v rámci trestně právní kontroly kriminality. Do této oblasti bývá začleňována penologie, která se zabývá zkoumáním trestů, výkonem trestů a účinky trestů ve snaze najít odpovědi na otázky „Proč došlo ke spáchání trestného činu?“, zejména pak „Jak působit na osobu pachatele?“. Tresty a ochranná opatření se tak stávají nedílnou součástí oblasti kontroly kriminality a tudíž i stále více převažuje pojetí penologie jako součásti kriminologie.

1.4.5.2 Preventivní strategie (trestné činnosti předcházející)

Ty se zabývají samotnými kriminogenními faktory. Preventivní strategie se plní v rámci kriminální prevence (kriminální profylaxe). Často se o ní mluví jako o neformální kontrole kriminality, na které se podílí zejména rodina, škola, církev, veřejnost, média. Nezbytnou potřebou k rozvoji kriminální prevence jsou výzkumy kriminality a jejich příčin a kriminologové, kteří je realizují, se tak značně podílí na tvorbě preventivních programů, jejichž účinnost zkoumají a rozvíjejí.

1.5 Prevence kriminality

Prevence kriminality je snaha eliminovat trestnou činnost ještě před jejím započítím nebo před jejím pokračováním. Patří sem veškeré aktivity a opatření směřující k

předcházení trestné činnosti, oslabování či eliminaci příčin a podmínek jejího páchání. Nejrozšířenějším způsobem dělení prevence kriminality je na prevenci sociální, situační a viktimologickou.

1.5.1 Sociální prevence

Má velmi široké zaměření. Směřuje do celé společnosti, soustřeďuje se na sociální kriminogenní faktory, jejich neutralizaci, resp. překonávání (např. nezaměstnanost, toxikomanie, prostituce, extremismus, bezdomovci). Jde tedy o aktivity zaměřené na zlepšování nepříznivých společenských podmínek, které jsou považovány za kriminogenní a také na aktivity ovlivňující proces sociální integrace jedince. Sociální prevence je součástí sociální politiky. Efektivita sociální prevence je obtížně statisticky či ekonomicky měřitelná, lze na ni jen usuzovat, a to z hlediska odhadů sociálních perspektiv jedinců - objektů preventivního působení.

1.5.2 Situační prevence

Při výskytu kriminality hrají vedle počtu potenciálních pachatelů a úrovně vnější sociální kontroly důležitou úlohu též kriminogenní situace. Jsou to rizikové situace, které dávají příležitosti k páchání trestné činnosti. Situační prevence představuje soubor opatření a prostředků cílených k omezování těchto příležitostí k páchání trestné činnosti.

Kriminologické poznatky i kriminalistické výzkumné sondy ukazují, že např. pro některé kriminální aktivity jsou přitažlivá určitá místa, dny v týdnu, hodiny dne (např. centrum města, okolí kasina, opuštěný park, neosvětlené podchody, sídliště o víkendu atd.). V opatřeních situační prevence se nejvíce uplatňují technické prostředky, dále opatření organizační a administrativní. Jsou nejvíce rozšířena a uplatňována v oblasti majetkové kriminality.

1.5.3 Viktimologická prevence

V současnosti je věnována značná pozornost oběti trestného činu. Její poznatky jsou využívány v prevenci kriminality v oblasti poradenské a při osvojování si zásad ochrany ohrožených osob. Pro osoby, resp. skupiny osob s vyšším viktimitizačním potenciálem jsou vyvíjeny vhodné prostředky (alarm, sprej), nabízí se jim též výcvik v sebeobraných technikách i psychologickému působení na útočníka.

Podle adresáta členíme prevenci na:

1.5.3.1 Primární prevence

Je orientována na celou společnost, na instituce i nejširší veřejnost občanů. Představuje tedy nepřímou strategii. Působí plošně bez ohledu na stupeň ohrožení nebo rizikovosti. Nejvíce se uplatňuje v oblasti sociální (zlepšování životních podmínek, péče o fungování sociálního systému, prosazování právního řádu a kontrolních mechanismů společnosti). Důležité jsou i aktivity výchovné, vzdělávací, poradenské, přičemž je zvláštní pozornost věnována mladé populaci.

1.5.3.2 Sekundární prevence

Ta je již chápána jako strategie přímá. Vedle jedinců i kriminálně rizikových skupin (např. drogově závislí, nezaměstnaní, děti-záškoláci) se zaměřuje též na ochranu materiálních hodnot, které jsou nejčastěji předmětem jejich zájmu (chatové kolonie, parkoviště apod.). V rámci sekundární prevence jsou poskytovány rozmanité poradenské služby (protidrogové, psychologicko-pedagogické aj.), linky důvěry, kontaktní centra, azylové domy. Důležitá je i práce terénních pracovníků, kteří se pohybují mezi ohroženou mládeží (diskotéky, kluby, herny).

1.5.3.3 Terciární prevence

Je rovněž přímou strategií a je zaměřena především na kriminální populaci s cílem zabránit recidivě (pokud jde o viktimologickou recidivu, zaměřuje se na ochranu obětí před opětovnou viktimizací). Jejimi hlavními nástroji jsou proto tresty, jejich ukládání, výkon, ochranná opatření a postpenitenciární (po-vězeňská) péče. Pokud jde o oběti, směřuje k napravení následků trestného činu, zabránění sekundární viktimizaci a informování, případně výcvik obětí tak, aby se znovu nestaly oběťmi trestného činu[1,3]

1.6 Kriminologie a jiné vědy

Podstatou kriminologického pohledu na kriminalitu je víceobsahový (multidisciplinární) pohled vycházející z integrace různých vědních oborů a disciplín. Kriminologie se jako samostatná nauka utvořila vlivem aspektů disciplín společenských, osobnostních, etických, filozofických, sociologických, ekonomických, psychologických,

pedagogických, psychiatrických, právních a dalších a časem se tak utvořil pohled různých vědních disciplín, díky poznatkům těchto disciplín, na kriminalitu.

Významný přínos pro kriminologii mají především:

1.6.1 Sociologie

V současnosti má sociologie velmi složitou strukturu a existuje cca 80 dílčích sociologických disciplín, někdy nazývaných oborové nebo speciální sociologie, jež se zabývají kulturními „úseky“ sociální reality. A právě ty přinášejí různé úhly pohledu na společenské jevy a procesy, které jsou charakterizovány odchylkou od společenské normy – sociální patologie. V kriminologii byla vyvinuta celá řada významných sociologicky orientovaných teorií o příčinách kriminality. Není také zanedbatelné, že značná část výzkumných sociologických výzkumných metod našla uplatnění v kriminologickém výzkumu. Některými svými aspekty je sociologie práva, hlavně pak trestného, hranicí mezi trestním právem a kriminologií. Kriminologické výzkumy a výzkumy prováděné sociologií na sebe navazují a navzájem se doplňují. Vysvětlení většiny kriminálních jednání je úzce navázáno na poznání osobnosti pachatele. To umožňují obory, jež se osobností člověka více či méně zabývají a jejich poznatky lze aplikovat ve sféře individuálních projevů osobnosti pachatelů trestných činů. Jde především o antropologii, medicínu, psychologii, psychiatrii a pedagogiku.

1.6.2 Psychologie

Podobně jako sociologie i psychologie patří mezi vědecké disciplíny, které jak svým obsahem, tak svými mezivědními či mezioborovými vazbami patří mezi ty nejsložitější a nejrozsáhlejší. Zjednodušeně řečeno se psychologie zabývá problematikou duševní činnosti člověka a je dána především skutečností, že lidská bytost je sama o sobě utvářena a po celý život se vyvíjí a zároveň je ovlivňována. Z hlediska významu a použití psychologie je snad nejdůležitější její uplatnění v běžném životě. Stává se tedy, že se psychologické poznatky, někdy zcela cíleně, aplikují ve všech oblastech společenského života. Aplikační oblastí psychologie je dnes například:

- Pedagogické psychologie – psychologie školní výchovy a vzdělávání
- Psychologie práce – vliv práce na psychiku, bezpečnost při práci, pracovní výkonnost, možnost člověka zvládat pracovní nároky apod.

- Klinická psychologie – podílí se na diagnostice, léčbě a prevenci duševních i tělesných onemocnění
- Poradenská psychologie – různé formy pomoci při řešení individuálních či skupinových problémů a jejich prevence a podpora rozvoje osobnosti
- Psychologie tělesné výchovy a sportu – vliv tělesného pohybu na psychiku a psychologické otázky špičkové výkonnosti atd.
- Forezní (soudní) psychologie – psychologické otázky trestních důsledků sociální maladaptace aj.
- Vězeňská psychologie – prevence a terapie nechtěných projevů sociální maladaptace, aj.

Především poznatky z těchto oblastí představují východiska všech kriminologických výzkumů, které se týkají osobnosti pachatele např.: kriminologická psychologie. Ta je převážně orientována na zkoumání celkové osobnosti pachatele, psychologických projevů a vztahů ke spáchání trestného činu, jeho okolnostem, oběti atd. Ke známějším patří např. forezní psychologie, vězeňská psychologie a stále více se prosazující poradenská psychologie (prevence), sociální psychologie, soudní psychiatrie (úloha psychologických poraden při páchání trestné činnosti některých skupin pachatelů) aj.

1.6.3 Trestně právní věda

Trestně právní nauka se spolu s kriminologií zabývá kriminalitou a její kontrolou, včetně její kontroly trestně právní. Jejich vzájemnou vazbu poznáme, porovnáme-li oblasti, kterými se zabývají, z čeho vycházejí a co je jejich cílem a co zkoumají. Trestně právní nauka patří mezi normativní vědy. Zabývá se trestním právem hmotným, trestním právem procesním i tzv. trestním právem vykonávacím hlavně z hlediska právnědogmatického. Zejména zde jde o jejich systémové uspořádání, o jejich výklad i o jejich právní rozvíjení. Vychází z právně filozofických a právně politických principů a zkoumá trestný čin jako trestně právní pojem a je vedena snahou o spravedlivé rozhodnutí.

Kriminologie patří mezi vědy empirické. Zabývá se trestním zákonodárstvím především z hlediska jeho účinnosti, zkoumá i účinnost trestního procesu, ale také účinnost aplikovaných trestů a ochranných opatření. V kriminologii jde o poznání skutečnosti v oblasti kriminality, zkoumá trestný čin a kriminalitu jako reálně existující fenomén. Při

svém zkoumání aplikuje metody empirických věd a je vedená úsilím o poznání pravdy. Trestněprávní a kriminologické myšlení je velmi odlišné a přesto se velice potřebují a vzájemně doplňují.

1.6.4 Kriminální politika

Laickou veřejností bývají kriminologie a kriminalistika často zaměňovány a ztotožňovány. Kriminalistika je dnes samostatnou multidisciplinární empirickou vědou, jenž je orientována na oblast kriminality. Zpracovává efektivní odhalování a vyšetřování trestné činnosti pro potřeby policejních a justičních orgánů a znalců, zpracovává taky efektivnější metody kriminalistické prevence. Vysvětluje zákonitosti vzniku, shromažďování a využívání stop, zaměřuje se na získávání celé řady kriminalisticky relevantních informací. Přínos kriminalistiky pro trestně právní kontrolu tkví především v tom, že zvyšuje pravděpodobnost rychlého a efektivního postihu.

1.6.5 Kriminální politika

Je to součást obecné politiky a zabývá se kriminalitou jako politickým problémem a je orientována na systém sociální kontroly kriminality a jeho rozvíjení.

Z užším smyslu se trestní politika zaměřuje jen na trestně právní kontrolu, soustřeďuje se na problémy kriminalizace a dekriminlizace, na přesun od trestu odnětí svobody ku trestům alternativním, na ochranu obětí a na řadu dalších kriminálně politických úkolů.

V širším pojetí se zabývá systémem sociální kontroly v celé jeho šíři. Vedle trestní politiky obsahuje také ostatní oblasti právní politiky, částečně i politu školskou, sociální, mediální, hospodářskou a jinou, pokud řeší problémy dotýkající se prevence kriminality. Řeší řadu otázek částečně právních i neprávních. Např. otázky spojené s problematikou drog, formování právního vědomí populace, postavením Romů ve školství, problémy nezaměstnanosti, oblasti sociální práce atd.

V oblasti kriminální politiky se také můžeme potkat s pojmem bezpečnostní politika resp. bezpečnostní doktrína. Ta bývá definována jako soubor základních zásad a směrnic, z nichž by měla vycházet praktická činnost státních orgánů, institucí a jednotlivých občanů při zajišťování veřejné bezpečnosti a ochrany veřejného pořádku.

Kriminologie jako multidisciplinární věda je vědou integrovanou. Není jen spojením nebo nahromaděním poznatků z různých vědních oborů. Integruje si vlastní předmět zkoumání a vlastní metody. Skutečnost, že spolupracuje s jinými vědními obory, ji umožňuje stále více rozšiřovat své oblasti poznání. Na straně jedné nastává diferenciací poznatků a na straně druhé dochází ke sjednocování těchto poznatků s poznatky z jiných věd. Tato hranice neumožňuje přesné stanovení hranic mezi vědami, ale naopak vede k prolínání a vzájemnému obohacování věd. [1,3,10]

1.7 Členění kriminologie

- Kriminologie obecná – zabývá se veškerými kriminálními jevy, všemi druhy kriminality a všemi skupinami pachatelů a obětí apod.
- Kriminologie zvláštní – zaměřuje se na jednotlivé druhy kriminality, jednotlivé skupiny pachatelů, obětí atd.
- Kriminologie klinická – orientuje se na pachatele – jednotlivce. Zkoumá a vyhodnocuje činitele, jenž vedly pachatele k trestné činnosti, stanoví a aplikuje prostředky zabraňující opakování trestné činnosti. Pomocí specialistů (lékaři, psychologové, sociologové, psychiatři, pedagogové) stanoví diagnózu a určuje terapeutické prostředky.
- Teoretická kriminologie – vypracovává teorie, které se snaží vysvětlit kriminalitu v celé její šíři, klade se menší důraz na dílčí empirické výzkumy
- Empirická kriminologie – opírá se o stanovisko, že se má kriminologie hlavně zaměřit na empirické zkoumání dílčích kriminálních faktů a menší důraz klade na konstruování obecných teorií
- Kriminologie aplikovaná (teoretická – aplikovaná, někdy také vědecká - praktická) – v podstatě se jedná o aplikaci kriminologických poznatků v praxi v rámci sociální kontroly
- Kriminologie srovnávací – porovnává kriminologické jevy v různých historických obdobích a v odlišných geografických oblastech. Někdy se jí říká historická kriminologie.

1.8 Úkoly kriminologie

Hlavním, zásadním a trvalým úkolem kriminologie je získávání objektivních poznatků, pomocí kterých se dá regulovat kriminalita ve společnosti a to cestou jak represivních, tak preventivních metod.

Kriminologie má množství dílčích úkolů a pro zjednodušení se dá rozdělit do tří skupin:

1.8.1 Analytické úkoly

Jsou rozebírány a zobecňovány postupy a procesy v reálných životních podmínkách v naší společnosti z hlediska jejich normování (legislativa), projektování, provádění a hodnocení. Jsou analyzovány zkušenosti (pozitivní i negativní), dojmy, názory aktérů realizace kriminologických postupů, směrů, hypotéz aj. (lékaři, psychologové, výzkumní pracovníci, kriminalisté atd.)

1.8.2 Verifikační úkoly

Úkoly výzkumů, průzkumů a statistik, jež mají posoudit platnost hypotéz a názorů, zjistit účinnost postupů a směrů práce v aktuálních společenských, ekonomických a politických podmínkách. Mají dát odpověď na otázku, zda doposud platí dříve přijatá paradigmatata vědy. Paradigmatata vědy jsou základními tezemi ve formě určitých principů, přístupů a hodnocení, která platí po určitou dobu, než jsou nahrazena paradigmaty novějšími na základě hlubších výzkumů.

1.8.3 Pragmatické úkoly

Vzhledem k tomu, že kontrola kriminality je „sociální službou“, jejíž výsledky se projeví někdy i za relativně dlouhá období, snaží se kriminologie s využitím poznatků jiných věd o předvídání vývoje v oblasti kriminality a s předstihem se na možné vývojové tendence připravit. [1,3,10]

1.9 Latentní kriminalita

Součástí kriminality je i kriminalita latentní tzv. skrytá. Jde o tu část kriminality, která vůbec nevyjde najevo a nestane se tak předmětem trestního stíhání. Latentní kriminalita tak značně zkresluje statistické údaje o zločinnosti, které shromažďují orgány činné v trestním řízení (jde o statistiky policejní, statistiky státního zastupitelství a

statistiky soudní), které jsou vedle doplňujících šetření hlavními prameny pro získávání poznatků o stavu a vývoji zločinnosti.

Latentní kriminalita zahrnuje ty trestné činy, které vůbec nebyly oznámeny policii nebo jí nebyly zjištěny. Dále ty trestné činy, jež sice byly policií zjištěny, ale nikdy nebyli vypátráni pachatelé těchto trestných činů. Pod skrytou kriminalitu spadají i ty případy, kdy došlo ke stíhání pachatele, ale z nejrůznějších důvodů nebyl vynesena odsuzující rozsudek a také ty případy, kdy pachatelé, kteří se dopustili více trestných činů, nejsou stíháni pro všechny spáchané trestné činy, ale jen pro některé z nich.[22]

Kriminologie pak ukazuje mechanismy, tzn. podmínky a příčiny vzniku latentní kriminality a dává tak východiska pro její rozkrývání, stejně tak jako objasňuje motivaci pachatelů

1.10 Rozvoj kriminologie

I na základě obecně formulovaných úkolů kriminologie se dá říci, že funkcí kriminologie je také dávat podněty ke zdokonalování teorií a praktických opatření v rámci kontroly kriminality. Soustava opatření určených ke kontrolování kriminality tvoří otevřený systém, jenž se neustále zdokonaluje. Mění se na základě nových poznatků o kriminalitě a zkušenostech získaných v praxi.

Snaha o získání objektivních poznatků o kriminalitě a jejich souvislostech, které kriminologie zprostředkuje, není samoúčelná. Má sloužit zákonodárcům i dalším objektům sociální kontroly. V průběhu 20. století dochází, zejména pak v Evropských zemích, k významnému zdokonalení trestního práva (zvláštní trestní právo mladistvých, omezení trestu odnětí svobody aplikací alternativních trestů, zavedené podmíněného odsouzení, podmíněného propuštění, vězeňské reformy, zrušení trestu smrti, aj.).

1.11 Kriminologie u nás i v zahraničí

V současné době je kriminologie všeobecně uznávanou vědní disciplínou o čem svědčí i její uznání v mezinárodním měřítku. Významnou pozornost kriminologii věnuje OSN, v jejímž rámci působí i Komise pro prevenci kriminality a trestní justici (od r. 1950). Komise se významně podílí na přípravě a organizaci kongresů o prevenci zločinnosti a

zacházení s pachateli (konaných s pětiletou periodou), prosazuje standardy a normy OSN v oblasti trestní justice i preventivní programy. Ve spolupráci s Hospodářskou a sociální radou koordinuje postupy orgánů OSN v oblastech, jež se vztahují ke kontrole kriminality a zacházení s pachateli, rozvíjí výměnu zkušeností mezi jednotlivými státy v oblasti kriminality.

Organizace spojených národů postupně vybudovala síť institucí, které se zaměřují na kontrolu kriminality:

- Mezinárodní institut OSN pro výzkum kriminality a trestného soudnictví (UNICRI) v Římě
- Regionální institut OSN pro oblast Afriky (UNAFRI) v ugandské Kampale
- Regionální institut OSN pro oblast Asie a Dálného východu (UNAFEI) v Tokiu
- Regionální institut OSN pro oblast Latinské Ameriky (KANUD) v kostarickém San José
- Regionální institut OSN pro oblast Evropy (NEUNI) v Helsinkách

V rámci sítě OSN působí v jednotlivých státech národní korespondenti pro oblast prevence kriminality a trestní justice s úlohou prosazovat program OSN v této oblasti.

V Miláně sídlí Mezinárodní vědecká a odborná poradní rada (ISPAC), která pomocí vědeckých institucí v mezinárodních organizacích napomáhá OSN při prosazování programu pro prevenci kriminality a trestní justici. Podobných mezinárodních organizací, které zasahují do dané oblasti je spousta. Mezi nejdůležitější se řadí například:

- Mezinárodní kriminologická společnost (SIC) v Paříži
- Mezinárodní společnost sociální ochrany (ISSD) v Miláně
- Mezinárodní společnost pro trestní právo (AIDP) v Paříži
- Světová viktimologická společnost

V Evropě byl zřízen Evropský výbor pro otázky kriminality při Radě Evropy se sídlem ve Štrasburku. Výsledkem jeho činnosti je přijetí celé řady dokumentů (protokolů, doporučení, usnesení) v oblasti trestního práva a kriminologie, ale také např. v oblasti penologie (Evropské vězeňská pravidla).

Rada Evropy se snaží v dané oblasti o harmonizaci trestního zákonodárství u jednotlivých států a podporuje rozvoj kriminologických výzkumů a utváření evropské kriminální politiky vybudované na právních, sociálních a kulturních charakteristikách evropské oblasti. Pokračující vývoj mezinárodního zločinu si nepochybně vyžádá v blízké budoucnosti další prohloubení mezinárodní integrace v oblasti kontroly kriminality jak v evropském, tak ve světovém měřítku. [10]

2 PRÁVNÍ ASPEKTY

Každé lidské společenství představuje složitý mechanismus, k jehož fungování je potřeba určité regulace. Taková regulace vnáší do mechanismu řád, pořádek, udržuje jej, a tím vytváří optimální stav nutný k tomu, aby takový mechanismus mohl vůbec fungovat.

Nejúčinnější regulací společnosti lidí se zatím jeví regulace normativní. Což jsou systémy skládající se ze společenských norem jako příkazů, zákazů a dovolení. Prioritní postavení v těchto systémech má právo, významným normativním systémem je též morálka, jenž představuje souhrn pravidel vzájemného chování, považovaný v tom kterém prostředí a době samotnou silou tradice a společenské konvence za zavazující v individuálním svědomí každého člověka.

2.1 Pojem práva

Co je to právo? Tento termín je velmi obtížné jednoznačně vymežit, jde o vícevýznamový pojem. Rozlišujeme především:

2.1.1 Objektivní právo

Právo ve smyslu objektivním je soubor pravidel chování, vytvořený státem v určité době a ve zvláštní formě. Daná pravidla chování jsou - na rozdíl od jiných pravidel chování (mravních, politických, vnitropolitických, církevních, apod.) – státem vynutitelná. To znamená, že každý je povinen se těmito pravidly řídit, nechce-li riskovat, že ho postihnou prostředky státního donucení, které jsou v pravidlech chování stanoveny jako následek jejich porušení. Tato pravidla chování jsou poté obecně závazná, takže i ten, kdo má jiný subjektivní názor na správnost nebo nesprávnost určitého chování, musí je respektovat.

2.1.2 Subjektivní právo

Právo ve smyslu subjektivním představuje možnost chování zaručenou objektivním právem člověka, instituci či státnímu orgánu, míru možného chování, která vyplývá z určitého obsahu konkrétního právního vztahu a je zpravidla určen jako souhrn oprávnění toho kterého účastníka onoho právního vztahu, vedle jeho povinností. Např. zaměstnavatel je oprávněn požadovat po zaměstnanci výkon sjednaného druhu práce a zaměstnanec je

povinen pro zaměstnavatele sjednaný druh práce vykonávat (ve sjednané nebo určené pracovní době). [11]

2.2 Význam práva

Jak patrně, právo je blízce spjato se státem. Stát vytváří právo tím, že uznává určité formy pravidel chování za právní. Tvorba práva je v tomto smyslu závislá na státu.

Jenomže proces vytváření práva ve společnosti není pouhým a tím méně libovolným produktem státní vůle. Vytváření práva závisí na příčinách, které spočívají v sociálně ekonomické struktuře společnosti. Vznik a existence práva jsou totiž spojeny s existencí společenských vztahů určitého druhu. Společenské vztahy jsou výsledkem a formou vzájemného chování lidí, tj. chování, kterým lidé působí na sebe navzájem.

Právo nutně vzniká a vyvíjí se jako důsledek vzniku a vývoje jenom určitých společenských vztahů. Je abstraktním (ať už správním nebo zkresleným) projevem těchto vztahů. Zároveň prostředkem ochrany zformování a upevnění těchto vztahů tím, že reguluje specifickým postupem (pod hrozbou donucení) chování, jež je předpokladem a také obsahem či důsledkem těchto vztahů.

Právní regulaci potřebují společenské vztahy obsahující sociální rozpory, které plodí takové konfliktní situace, jejichž řešení vyžaduje právní metody, protože jiné metody by nemohly zajistit bezkonfliktní chod odpovídajících společenských procesů.

Okolnost, že právo je spjato s existencí státu, neznamena, že všechny druhy společenských rozporů, které utvořily stát, nevyhnutelně vyžadují právní metody řešení. Tato technika není jedinou, ale jen jednou z možných metod realizace funkcí státu. Patří k relativně kultivovaným metodám vládnutí.

Bylo by však omylem domnívat se, že smyslem právního regulování společenských vztahů je pouze donucení. Jistě, s právními pravidly jisté donucení souvisí (a odlišuje právo od ostatních pravidel chování, jejichž zachování je dobrovolné), ovšem nejde tu o jakékoliv donucení, ale jen o donucení regulované předem danými právními pravidly. Proto nutně tak či onak omezuje vůli a zjednává určitou jistotu postavení subjektů práva.

Právo je tedy prostředkem donucení, ale zároveň klade meze donucení. Je nástrojem takového určitého, vymezeného a předvídaného donucení, jež se používá jen v určitých

předem stanovených případech. Zároveň však právě vylučuje, tj. zakazuje a donucením postihuje jakékoliv jiné donucení, takové, které se neopírá o právo.

Tím, že reguluje chování, právo omezuje svobodu subjektů práva. Jenomže tím vlastně ohraničuje a garantuje míru těchto svobod. Ústava ČR v čl. 2 odst. 3, 4 tuto míru vymezuje takto:

Každý občan může činit to, co není zákonem zakázáno a nikdy nesmí být nucen činit to, co zákon neukládá.

Státní moc (státní orgány) slouží občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon. [11]

2.3 Právní odpovědnost

Je to specifická metoda nepřímého donucení, specifický důsledek porušení právních povinností, který může vzniknout pouze za podmínek a v rozsahu stanoveném zákonem.

2.3.1 Právní odpovědnost jako sociální jev

Společnost je velmi složitý mechanismus, ve kterém je chování lidí upraveno celou řadou sociálních norem (morálních, politických, vnitroorganizačních, právních). Jejich funkcí je zařídit správné fungování společnosti a bezporuchový chod národního hospodářství.

Jsou-li pravidla chování daná v sociálních normách porušena, je tím ohroženo nebo znemožněno dosažení cíle, který daná sociální norma sleduje. Musí se proto nutně dostavit určitá reakce společnosti (kolektivu) na toto chování, jejímž účelem bude pokud možno obnovit původní stav a působit na rušitele i ostatní členy společnosti tak, aby společenské normy neporušovali.

Obecná kategorie sociální odpovědnosti je zpravidla chápána ve dvou aspektech:

- Aktivní chápání odpovědnosti jako odpovědnosti za budoucí chování, jako uvědomění si svých vlastních povinností ve vztahu ke společnosti, třídě, kolektivu a jiným lidem a jejich důsledné plnění, tedy jako odpovědnosti za splnění povinností.

- Retrospektivní chápání odpovědnosti jako odpovědnosti za minulé chování, které odporuje určitým společenským normám, jako následek takového jednání, tedy jakože odpovědnosti za porušení povinností. [11]

Ve společnosti existuje tolik druhů odpovědnosti, kolik je druhů sociálních norem. Při tom je většinou každá norma zajišťována jedním druhem odpovědnosti.

Rozlišujeme zejména tyto druhy sociální odpovědnosti:

- Odpovědnost politická,
- Odpovědnost morální,
- Odpovědnost vnitroorganizační,
- Odpovědnost právní.

2.4 Obecně o právní odpovědnosti

Právní odpovědnost je jenom jedním druhem odpovědnosti. Je tedy jenom jednou vrstvou ve společenské struktuře odpovědnosti člověka.

Stěžejní právní odpovědnost stanoví čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, ze kterého vyplývá, že právní odpovědnost může být státní mocí uplatňována jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který stanoví zákon. Odtud plyne, že předěl mezi odpovědností právní a jinými druhy odpovědnosti (politickou, mravní, atd.) je právně vymezena a je právně stanovena primárními normativními akty striktně. Rozsah a meze právní odpovědnosti nelze měnit jinak než zákonem, a to v souladu s ústavním pořádkem, včetně souladu s Listinou základních práv a svobod.

Právní odpovědnost je jedním z nástrojů zajišťování realizace právních norem a tím i respektováním zákonnosti. Je zpravidla chápána jako odpovědnost retrospektivní. Můžeme ji charakterizovat jako nepříznivé právní důsledky, stanovené právní normou, jenž vznikají, za právem stanovených podmínek v důsledku protiprávního jednání, eventuálně protiprávního stavu.

Tento záporný právní následek spočívá zpravidla ve vzniku nové právní povinnosti, tj. takové povinnosti, kterou odpovědný subjekt dosud neměl, a která mu vznikla za právem stanovených předpokladů v důsledku protiprávního jednání nebo stavu. Tuto novou povinnost označujeme také jako sankční (sekundární, odpovědnostní) povinnost.

Nová právní povinnost může existovat vedle původní právní povinnosti, která byla nedodržena (např. zaplatit penále za prodlení s dodávkou, při zachování povinnosti dodat), nebo místo ní (např. povinnost odstranit vadu vadného plnění).

Odpovědným subjektem je ten, komu nepříznivé právní následky vznikají. Nepříznivé právní následky zpravidla vznikají tomu, kdo se protiprávního chování dopustil, resp. tomu, kdo vyvolal protiprávní stav, a komu právo přiznává způsobilost k protiprávnímu jednání.

Základním předpokladem vzniku právní odpovědnosti je buď protiprávní jednání, nebo protiprávní stav.[11]

2.5 Trestní odpovědnost

Následující části se budou týkat zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Tento zákon nabyl platnosti 1. ledna 2010 a nahradil trestní zákon. Jsou vybrány ty části, jenž by pracovníci průmyslu komerční bezpečnosti měli znát, aby mohli svou práci vykonávat v souladu se zákonem – kdy zasáhnout proti pachateli (např. trestný čin, pokus), či jak se vyvarovat vlastním chybám (např. nedbalost).

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, část I.:

2.5.1 Působnost trestních zákonů

2.5.1.1 Trestnost činu a doba jeho spáchání (§ 2)

- Trestnost činu se posuzuje podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán; podle pozdějšího zákona se posuzuje jen tehdy, jestliže to je pro pachatele příznivější.
- Jestliže se zákon změní během páchání činu, užije se zákona, který je účinný při dokončení jednání, kterým je čin spáchán.
- Při pozdějších změnách zákona, který je účinný při dokončení jednání, jímž je čin spáchán, se užije zákona nejmírnějšího.
- Čin je spáchán v době, kdy pachatel nebo účastník konal nebo v případě opomenutí byl povinen konat. Není rozhodující, kdy následek nastane nebo kdy měl nastat.

2.5.1.2 Užití zákona účinného v době rozhodování (§ 3)

- Pachateli lze uložit vždy pouze takový druh trestu, který dovoluje uložit zákon účinný v době, kdy se o trestném činu rozhoduje.
- O ochranném opatření se rozhodne vždy podle zákona účinného v době, kdy se o ochranném opatření rozhoduje.

2.5.2 Základy trestní odpovědnosti

2.5.2.1 Zásada zákonnosti a zásada subsidiarity trestní represe (§ 12)

- Jen trestní zákon vymezuje trestné činy a stanoví trestní sankce, které lze za jejich spáchání uložit.
- Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.

2.5.2.2 Trestný čin (§ 13)

- Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.
- K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.

2.5.2.3 Přečiny a zločiny (§ 14)

- Trestné činy se dělí na přečiny a zločiny.
- Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.
- Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny; zvláště závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.

2.5.3 Zavinění

2.5.3.1 Úmysl (§ 15)

- Trestný čin je spáchán úmyslně, jestliže pachatel

a) chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem,

nebo

b) věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn.

- Srozuměním se rozumí i smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem.

2.5.3.2 Nedbalost (§ 16)

- Trestný čin je spáchán z nedbalosti, jestliže pachatel

a) věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí,

nebo

b) nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl.

- Trestný čin je spáchán z hrubé nedbalosti, jestliže přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákonem.

2.5.3.3 Zavinění k okolnosti zvlášt' přitěžující (§ 17)

K okolnosti, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby, se přihlédne,

a) jde-li o těžší následek, i tehdy, zavinil-li jej pachatel z nedbalosti, vyjímaje případy, že trestní zákon vyžaduje i zde zavinění úmyslné, nebo

b) jde-li o jinou skutečnost, i tehdy, jestliže o ní pachatel nevěděl, ač o ní vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl, vyjímaje případy, kdy trestní zákon vyžaduje, aby o ní pachatel věděl.

2.5.3.4 Omyl skutkový (§ 18)

- Kdo při spáchání činu nezná ani nepředpokládá jako možnou skutkovou okolnost, která je znakem trestného činu, nejedná úmyslně; tím není dotčena odpovědnost za trestný čin spáchaný z nedbalosti.

- Kdo při spáchání činu mylně předpokládá skutkové okolnosti, které by naplňovaly znaky mírnějšího úmyslného trestného činu, bude potrestán jen za tento mírnější trestný čin, nejde-li o trestný čin spáchaný z nedbalosti.

- Kdo při spáchání činu mylně předpokládá skutkové okolnosti, které by naplňovaly znaky přísnějšího úmyslného trestného činu, bude potrestán za pokus tohoto přísnějšího trestného činu.

- Kdo při spáchání činu mylně předpokládá skutkovou okolnost, která vylučuje jeho protiprávnost, nejedná úmyslně; tím není dotčena odpovědnost za trestný čin spáchaný z nedbalosti.

2.5.3.5 Omyl právní (§ 19)

- Kdo při spáchání trestného činu neví, že jeho čin je protiprávní, nejedná zaviněně, nemohl-li se omylu vyvarovat.

- Omylu bylo možno se vyvarovat, pokud povinnost seznámit se s příslušnou právní úpravou vyplývala pro pachatele ze zákona nebo jiného právního předpisu, úředního rozhodnutí nebo smlouvy, z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce, anebo mohl-li pachatel protiprávnost činu rozpoznat bez zřejmých obtíží.

2.5.4 Příprava a pokus trestného činu

2.5.4.1 Příprava (§ 20)

- Jednání, které záleží v úmyslném vytváření podmínek pro spáchání zvlášť závažného zločinu (§ 14 odst. 3), zejména v jeho organizování, opatrování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů k jeho spáchání, ve spolčení, srocení, v návodu nebo pomoci k takovému zločinu, je přípravou jen tehdy, jestliže to trestní zákon u příslušného trestného činu výslovně stanoví a pokud nedošlo k pokusu ani dokonání zvlášť závažného zločinu.

- Příprava je trestná podle trestní sazby stanovené na zvlášť závažný zločin, k němuž směřovala, jestliže trestní zákon nestanoví něco jiného.

- Trestní odpovědnost za přípravu k zvlášť závažnému zločinu zaniká, jestliže pachatel dobrovolně upustil od dalšího jednání směřujícího k spáchání zvlášť závažného zločinu a

a) odstranil nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknuté přípravy,

nebo

b) učinil o přípravě k zvlášť závažnému zločinu oznámení v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknuté přípravy, mohlo být ještě odstraněno; oznámení je nutno učinit státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, voják může místo toho učinit oznámení nadřízenému.

- Je-li na činu zúčastněno více osob, nebrání zániku trestní odpovědnosti za přípravu pachatele, který takto jednal, je-li čin dokonán ostatními pachateli nezávisle na jeho dřívějším přispění k činu nebo přes jeho včasné oznámení.

- Ustanovením odstavců 3 a 4 není dotčena trestní odpovědnost pachatele za jiný dokonáný trestný čin, který již jednáním uvedeným v odstavci 1 spáchal.

2.5.4.2 Pokus (§ 21)

- Jednání, které bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu a jehož se pachatel dopustil v úmyslu trestný čin spáchat, je pokusem trestného činu, jestliže k dokonání trestného činu nedošlo.

- Pokus trestného činu je trestný podle trestní sazby stanovené na dokonáný trestný čin.

- Trestní odpovědnost za pokus trestného činu zaniká, jestliže pachatel dobrovolně upustil od dalšího jednání směřujícího k dokonání trestného činu a

a) odstranil nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu trestného činu,

nebo

b) učinil o pokusu trestného činu oznámení v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu trestného činu, mohlo být ještě odstraněno; oznámení je nutno učinit státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, voják může místo toho učinit oznámení nadřízenému.

- Je-li na činu zúčastněno více osob, nebrání zániku trestní odpovědnosti za pokus pachatele, který takto jednal, je-li čin dokonán ostatními pachateli nezávisle na jeho dřívějším přispění k činu nebo přes jeho včasné oznámení.

- Ustanovením odstavců 3 a 4 není dotčena trestní odpovědnost pachatele za jiný dokonáný trestný čin, který již jednáním uvedeným v odstavci 1 spáchal.

2.5.5 Pachatel, spolupachatel a účastník trestného činu

2.5.5.1 *Pachatel (§ 22)*

- Pachatelem trestného činu je, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná.

- Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil jiné osoby, která není trestně odpovědná pro nedostatek věku, nepřičetnost, omyl, anebo proto, že jednala v nutné obraně, krajní nouzi či za jiné okolnosti vylučující protiprávnost, anebo sama nejednala nebo nejednala zaviněně. Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil takové osoby, která nejednala ve zvláštním úmyslu či z pohnutky předpokládané zákonem; v těchto případech není vyloučena trestní odpovědnost takové osoby za jiný trestný čin, který tímto jednáním spáchala.

2.5.5.2 *Spolupachatel (§ 23)*

Byl-li trestný čin spáchán úmyslným společným jednáním dvou nebo více osob, odpovídá každá z nich, jako by trestný čin spáchala sama (spolupachatelé).

2.5.5.3 *Účastník (§ 24)*

- Účastníkem na dokonáném trestném činu nebo jeho pokusu je, kdo úmyslně

a) spáchání trestného činu zosnoval nebo řídil (organizátor),

b) vzbudil v jiném rozhodnutí spáchat trestný čin (návodce), nebo

c) umožnil nebo usnadnil jinému spáchání trestného činu, zejména opatřením prostředků, odstraněním překážek, vylákáním poškozeného na místo činu, hlídáním při činu, radou, utvrzováním v předsevzetí nebo slibem přispět po trestném činu (pomocník).

- Na trestní odpovědnost a trestnost účastníka se užije ustanovení o trestní odpovědnosti a trestnosti pachatele, jestliže trestní zákon nestanoví něco jiného.

- Trestní odpovědnost účastníka zaniká, jestliže dobrovolně upustil od dalšího účastenství na trestném činu a

a) odstranil nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého účastenství,

nebo

b) učinil o účastenství na trestném činu oznámení v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého účastenství, mohlo být ještě odstraněno; oznámení je nutno učinit státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, voják může místo toho učinit oznámení nadřízenému.

- Je-li na činu zúčastněno více osob, nebrání zániku trestní odpovědnosti účastníka, který takto jednal, je-li čin spáchán ostatními pachateli nezávisle na jeho dřívějším přispění k činu nebo přes jeho včasné oznámení.

- Ustanovení odstavců 3 a 4 se nevztahuje na trestní odpovědnost účastníka za jiný trestný čin, který již jednáním uvedeným v odstavci 1 spáchal.

2.5.5.4 Věk (§ 25)

Kdo v době spáchání činu nedovrší čtrnáctý rok svého věku, není trestně odpovědný.

2.5.5.5 Nepříčetnost (§ 26)

Kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu nemohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.

2.5.5.6 Zmenšená příčetnost (§ 27)

Kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu měl podstatně sníženou schopnost rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, je zmenšeně příčetný.

2.5.6 Okolnosti vylučující protiprávnost

Hovoříme-li o okolnostech vylučující protiprávnost, myslí se tím případy, které se sice zdánlivě podobají trestnému činu, je u nich ale od samého počátku vyloučena protiprávnost a proto i společenská nebezpečnost. Tato jednání jsou trestním zákonem nejen dovolená, ale mnohdy jsou přímo vítaná, neboť obvykle chrání zájmy společnosti.

2.5.6.1 Krajní nouze (§ 28)

- Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem, není trestným činem.

- Nejde o krajní nouzi, jestliže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo způsobený následek je zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil, anebo byl ten, komu nebezpečí hrozilo, povinen je snášet.

2.5.6.2 Nutná obrana (§ 29)

- Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvajícím útok na zájem chráněný trestním zákonem, není trestným činem.

- Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.

2.5.6.3 Svolení poškozeného (§ 30)

- Trestný čin nespáchá, kdo jedná na základě svolení osoby, jejíž zájmy, o nichž tato osoba může bez omezení oprávněně rozhodovat, jsou činem dotčeny.

- Svolení podle odstavce 1 musí být dáno předem nebo současně s jednáním osoby páčající čin jinak trestný, dobrovolně, určitě, vážně a srozumitelně; je-li takové svolení dáno až po spáchání činu, je pachatel beztrestný, mohl-li důvodně předpokládat, že osoba uvedená v odstavci 1 by tento souhlas jinak udělila vzhledem k okolnostem případu a svým poměrům.

- S výjimkou případů svolení k lékařským zákrokům, které jsou v době činu v souladu s právním řádem a poznatky lékařské vědy a praxe, nelze za svolení podle odstavce 1 považovat souhlas k ublížení na zdraví nebo usmrcení.

2.5.6.4 Přípustné riziko (§ 31)

- Trestný čin nespáchá, kdo v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které měl v době svého rozhodování o dalším postupu, vykonává v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce společensky prospěšnou činnost, kterou ohrozí nebo poruší zájem chráněný trestním zákonem, nelze-li společensky prospěšného výsledku dosáhnout jinak.

- Nejde o přípustné riziko, jestliže taková činnost ohrozí život nebo zdraví člověka, aniž by jí byl dán k ní v souladu s jiným právním předpisem souhlas, nebo výsledek, k němuž směřuje, zcela zřejmě neodpovídá míře rizika, anebo provádění této činnosti zřejmě odporuje požadavkům jiného právního předpisu, veřejnému zájmu, zásadám lidskosti nebo se přiči dobrým mravům.

2.5.6.5 *Oprávněné použití zbraně (§ 32)*

Trestný čin nespáchá, kdo použije zbraně v mezích stanovených jiným právním předpisem.
[12]

Jelikož pro pracovníky soukromých bezpečnostních služeb jsou krajní nouze a nutná obrana důležité, budou rozebrány trochu podrobněji:

2.5.7 **Krajní nouze (§ 28)**

Krajní nouze je nejobecnější okolností vylučující protiprávnost. Dá se charakterizovat jako stav, kdy dojde ke střetu zájmů a újma, hrozící jednomu zájmu, je odvrácena porušením zájmu druhého.

Podrobnějším rozbořem zákonné úpravy dospějeme k těmto závěrům:

- Jednat v krajní nouze je oprávněn každý, nejen tedy osoba, které nebezpečí hrozí (třeba náhodný kolemjdoucí)
- Odvrací se nebezpečí, které hrozí zájmům chráněným právem
- Nebezpečí hrozí přímo, bezprostředně
- Nebezpečí není možné odvrátit jinak
- Ten, komu nebezpečí hrozí, není povinen jej snášet
- Následek, způsobený odvracením nebezpečí, nesmí být stejný nebo dokonce závažnější, než ten, který hrozil.

Příkladem nebezpečí může být třeba stav vyvolaný přírodní silou (povodeň, požár) či zvířetem (splášený kůň). V krajní nouzi poté jedná člověk, který např. z hořícího domu svého souseda zachraňuje malé dítě. Je při tom nucen rozbít okno či vykopnout dveře, aby do objektu vůbec mohl vstoupit. Za normálních okolností, tedy pokud by dům nehořel, by pochopitelně neměl právo do domu násilím vniknout, dopustil by se tím pravděpodobně porušování domovní svobody. Při záchraně života dítěte je však zcela jiná situace a život člověka má nepoměrně vyšší hodnotu, než domovní svoboda.

Pokud by jednání člověka v krajní nouzi nesplňovalo podmínky stanovené v zákoně, patrně by šlo o trestný čin. Vybočení z podmínek krajní nouze by pak bylo nejspíše chápáno jako polehčující okolnost.

2.5.8 Nutná obrana

Nutná obrana je do jisté míry zvláštním případem krajní nouze. Její podstatou je podle § 29 trestního zákoníku odvrácení útoku na zájmy chráněné trestním zákonem, a to činem, který je namířený proti útočníkovi. Osoba jednáající v mezích nutné obrany chrání společenské zájmy a nahrazuje tak zásah veřejných orgánů.

Od krajní nouze se nutná obrana liší tím, že jde o útok osoby (tedy ne o nebezpečí) a že postihuje výhradně útočníka. Podmínky pro zákrok jsou tudíž nastaveny mírněji.

Pro nutnou obranu platí:

- Je k ní oprávněn kdokoliv,
- Je namířena proti útočníkovi,
- Nesmí být zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku,
- Útok, proti němuž směřuje, je namířen proti zájmům chráněným trestním zákonem,
- Útok je úmyslným protiprávním jednáním člověka,
- Útok bezprostředně hrozí či trvá.

Přiměřenost obrany znamená, že odpovídá způsobu útoku. Aby mohl být útok odvrácen, je téměř pokaždé třeba použít obranu silnější než útok! Útočník má na své straně obvykle moment překvapení a je tudíž nezbytné využít obrany větší intenzity. Zároveň není nutné, aby se předmět útoku, resp. obrany shodovaly. Útok je mnohdy veden proti majetku napadeného, nutná obrana pochopitelně směřuje spíše proti zdraví či osobní svobodě útočníka. Zcela zjevně nepřiměřená obrana je taková, která evidentně překročí potřebný rámec a dojde k hrubému nepoměru mezi povahou útoku a intenzitou obrany, případně mezi způsobenou škodou a škodou, která hrozila (např. obránce těžce zraní zloděje, který na zahradě krade hrušky). Přiměřenost obrany je třeba posuzovat také podle představ obránce a vzít v úvahu, jak útok vnímal.

2.5.9 Zánik trestnosti

Trestní právo zná některé případy zániku trestnosti. Jde o okolnosti, které nastávají po spáchání trestného činu, ovšem dříve, než je o něm pravomocně rozhodnuto. V důsledku těchto okolností ztrácí orgány činné v trestním řízení právo pachatele potrestat.

Podle trestního zákona trestnost činu zaniká, jestliže vzhledem ke změně situace či s ohledem na osobu pachatele pominula společenská nebezpečnost trestného činu. Zánik trestnosti je proto umožněn výraznou změnou společenských či politických poměrů (po listopadu 1989 zanikla nebezpečnost řady trestných činů, jako nedovolené opuštění republiky apod.) či změnou chování pachatele (ten po obvinění z neposkytnutí pomoci nedlouho nato zachrání z hořícího domu nemohoucí osobu, a to s nasazením vlastního života).

Beztrestnosti lze dosáhnout taky splněním podmínek účinné lítosti. Účinná lítost se týká některých, taxativně vymezených činů a k zániku trestnosti dochází ve dvou případech. Buď pachatel sám zamezí či napraví škodlivý důsledek trestného činu nebo učiní o trestném činu oznámení v době, kdy škodlivému následku trestného činu mohlo být ještě zabráněno. V obou případech musí jednat dobrovolně a před tím, než byl trestný čin odhalen či oznámen.

Dalšími důvody zániku trestnosti jsou například milost prezidenta republiky, smrt pachatele či dobrovolné upuštění od dalšího jednání u přípravy pokusu.

Trestnosti činu zaniká také promlčením trestního stíhání, a sice uplynutím doby stanovené v trestním zákoně. Důvodem je skutečnost, že pachatel během tzv. promlčecí doby nespáchal jiný, buď stejně závažný či závažnější trestný čin, a tudíž z pohledu zákonodárců přestal být nebezpečný pro společnost. Promlčecí doba je odstupňována od 3 do 20 let podle závažnosti skutku. Některé nejzávažnější trestné činy se nepromlčují. [11]

2.5.10 Trestní sankce

2.5.10.1 Druhy trestních sankcí (§ 36)

Trestními sankcemi jsou tresty a ochranná opatření.

2.5.10.2 Obecné ustanovení pro ukládání trestních sankcí (§ 37)

- Trestní sankce lze ukládat jen na základě trestního zákona.
- Pachateli nelze uložit kruté a nepřiměřené trestní sankce. Výkonem trestní sankce nesmí být ponížena lidská důstojnost.

2.5.10.3 Přiměřenost trestních sankcí (§ 38)

- Trestní sankce je nutno ukládat s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a poměrům pachatele.
- Tam, kde postačí uložení trestní sankce pachatele méně postihující, nesmí být uložena trestní sankce pro pachatele citelnější.
- Při ukládání trestních sankcí se přihlédne i k právem chráněným zájmům osob poškozených trestným činem.

2.5.11 Výkladová ustanovení

Tato část trestního zákoníku definuje pojmy, které by pracovníci SBS měli znát.

2.5.11.1 Trestní zákon (§ 110)

Trestním zákonem se rozumí tento zákon a podle povahy věci i zákon o soudnictví ve věcech mládeže.

2.5.11.2 K pojmu trestného činu (§ 111)

Trestným činem se rozumí jen čin soudně trestný, a pokud z jednotlivého ustanovení trestního zákona nevyplývá něco jiného, též příprava k trestnému činu, pokus trestného činu, organizátorství, návod a pomoc.

2.5.11.3 Opomenutí (§ 112)

Jednáním se rozumí i opomenutí takového konání, k němuž byl pachatel povinen podle jiného právního předpisu, úředního rozhodnutí nebo smlouvy, v důsledku dobrovolného převzetí povinnosti konat nebo vyplývala-li taková jeho zvláštní povinnost z jeho předchozího ohrožujícího jednání anebo k němuž byl z jiného důvodu podle okolností a svých poměrů povinen.

2.5.11.4 K pojmu pachatele (§ 113)

Pachatelem se rozumí, nevyplývá-li z jednotlivého ustanovení trestního zákona něco jiného, i spolupachatel a účastník.

2.5.11.5 Veřejné spáchání trestného činu (§ 117)

Trestný čin je spáchán veřejně, jestliže je spáchán

a) obsahem tiskoviny nebo rozšiřovaného spisu, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem,

nebo

b) před nejméně třemi osobami současně přítomnými.

2.5.11.6 Spáchání trestného činu se zbraní (§ 118)

Trestný čin je spáchán se zbraní, jestliže pachatel nebo s jeho vědomím některý ze spolupachatelů užije zbraně k útoku, k překonání nebo zamezení odporu anebo jestliže ji k tomu účelu má u sebe; zbraní se tu rozumí, pokud z jednotlivého ustanovení trestního zákona nevyplývá něco jiného, cokoli, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším.

2.5.11.7 Spáchání trestného činu násilím (§ 119)

Trestný čin je spáchán násilím i tehdy, je-li spáchán na osobě, kterou pachatel uvedl do stavu bezbrannosti lstí nebo jiným podobným způsobem.

2.5.11.8 Uvedení někoho v omyl a využití něčího omylu prostřednictvím technického zařízení (§ 120)

Uvést někoho v omyl či využít něčího omylu lze i provedením zásahu do počítačových informací nebo dat, zásahu do programového vybavení počítače nebo provedením jiné operace na počítači, zásahu do elektronického nebo jiného technického zařízení, včetně zásahu do předmětů sloužících k ovládání takového zařízení, anebo využitím takové operace či takového zásahu provedeného jiným.

2.5.11.9 Vloupání (§ 121)

Vloupáním se rozumí vniknutí do uzavřeného prostoru lstí, nedovoleným překonáním uzamčení nebo překonáním jiné jistící překážky s použitím síly.

2.5.11.10 Ublížení na zdraví a těžká újma na zdraví (§ 122)

- Ublížením na zdraví se rozumí takový stav záležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoli jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného a který vyžaduje lékařského ošetření.

- Těžkou újmou na zdraví se rozumí jen vážná porucha zdraví nebo jiné vážné onemocnění. Za těchto podmínek je těžkou újmou na zdraví

- a) zmrzačení,
- b) ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti,
- c) ochromení údu,
- d) ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí,
- e) poškození důležitého orgánu,
- f) zohydění,
- g) vyvolání potratu nebo usmrcení plodu,
- h) mučivé útrapy, nebo
- i) delší dobu trvající porucha zdraví.

2.5.11.11 Státem uložená a uznaná povinnost mlčenlivosti (§ 124)

(U SBS např. při práci s utajovanými skutečnostmi)

Za státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti se považuje mlčenlivost, která je uložena nebo uznána jiným právním předpisem. Za státem uznanou povinnost mlčenlivosti se podle trestního zákona nepovažuje taková povinnost, jejíž rozsah není vymezen jiným právním předpisem, ale vyplývá z právního úkonu učiněného na základě jiného právního předpisu.

2.5.11.12 Dítě (§ 126)

Dítětem se rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak.

2.5.11.13 Organizovaná zločinecká skupina (§ 129)

Organizovaná zločinecká skupina je společenstvím více osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, která je zaměřena na soustavné páchaní úmyslné trestné činnosti.

2.5.11.14 Návyková látka (§ 130)

Návykovou látkou se rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování. [22]

2.6 Živnostenský zákon

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání

Na výkon činnosti v oboru průmyslu komerční bezpečnosti se u nás vztahuje více zákonů, ale pouze živnostenský zákon jako jediný přesně definuje činnost firem v tomto oboru.

2.6.1 Všeobecné podmínky provozování živnosti (§ 6)

- Všeobecnými podmínkami provozování živnosti fyzickými osobami, pokud tento zákon nestanoví jinak, jsou:

- a) dosažení věku 18 let,
- b) způsobilost k právním úkonům,
- c) bezúhonnost.

- Za bezúhonného se pro účely tohoto zákona nepovažuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen

a) pro trestný čin spáchaný úmyslně, ať již samostatně nebo v souběhu s jinými trestnými činy, a byl mu uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání nejméně jednoho roku, nebo

b) pro trestný čin spáchaný úmyslně, na který se nevztahuje ustanovení písmene a), jestliže byl tento trestný čin spáchán v souvislosti s podnikáním,

pokud se na něho nehledí, jako by nebyl odsouzen.

- Bezúhonnost se prokazuje výpisem z evidence Rejstříku trestů, u zahraničních fyzických osob doklady podle § 46 odst. 1 písm. a) nebo b). Živnostenský úřad je oprávněn si vyžádat výpis z evidence Rejstříku trestů podle zvláštního právního předpisu. Žádost o vydání výpisu z evidence Rejstříku trestů a výpis z evidence Rejstříku trestů se předávají v elektronické podobě, a to způsobem umožňujícím dálkový přístup.

Následující část je pro obor průmyslu komerční bezpečnosti nejdůležitější

2.6.2 § 6a – ostraha majetku a osob, služby soukromých detektivů

- Koncesovaná živnost ostraha majetku a osob zahrnuje poskytování služeb spojených s ostrahou a ochranou nemovitého a movitého majetku, ostrahou při přepravě peněz a jejich zpracování, cenností či jiného majetku, ochranou osob a právních zájmů, zajišťováním

pořádku v místech konání veřejných shromáždění, slavností, sportovních podniků nebo lidových zábav podle pokynů objednatele, vyhodnocováním bezpečnostních rizik a provozováním centrálních pultů ochrany.

- Koncesovaná živnost služby soukromých detektivů zahrnuje poskytování služby spojené s hledáním majetku a osob, zjišťováním skutečností, které mohou sloužit jako důkazní prostředky v řízení před soudem nebo správním orgánem, získáváním informací týkajících se fyzických nebo právnických osob nebo jejich majetkových poměrů, získáváním informací v souvislosti s vymáháním pohledávek, vyhledáváním protiprávních jednání ohrožujících obchodní tajemství, sběr dat a jejich vyhodnocování pro subjekty, které prokáží právní zájem.

- Bezúhonným pro provozování koncesovaných živností ostražba majetku a osob, služby soukromých detektivů a poskytování technických služeb k ochraně majetku a osob podle tohoto zákona není ten,

a) kdo byl pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin nebo byl v posledních 5 letech pravomocně odsouzen pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, jestliže jeho jednání, kterým spáchal trestný čin, je v rozporu s předmětem této podnikatelské činnosti,

b) jehož trestní stíhání pro úmyslný trestný čin bylo na základě pravomocného rozhodnutí o schválení narovnání zastaveno a od tohoto rozhodnutí ještě neuplynulo 5 let, je-li jednání, kterým spáchal trestný čin, v rozporu s předmětem této podnikatelské činnosti,

c) jehož trestní stíhání pro úmyslný trestný čin bylo pravomocně podmíněně zastaveno a od uplynutí zkušební doby nebo lhůty, v níž má být rozhodnuto, že se osvědčil, neuplynulo ještě 5 let, nebo bylo v trestním řízení, které bylo proti němu vedeno, rozhodnuto o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání a od tohoto rozhodnutí ještě neuplynulo 5 let, je-li jednání, kterým spáchal trestný čin, v rozporu s předmětem této podnikatelské činnosti,

d) kdo v čestném prohlášení podle odstavce 4 uvede nesprávné údaje nezbytné pro posouzení bezúhonnosti.

- Bezúhonnost žadatele o vydání koncesní listiny podle odstavce 3 písm. a) se prokazuje výpisem z Rejstříku trestů, který nesmí být starší 3 měsíců. Bezúhonnost podle odstavce 3 písm. b) a c) prokazuje žadatel o vydání koncesní listiny čestným prohlášením, které nesmí být starší 3 měsíců.

- Uchazeč o zaměstnání nebo zaměstnanec je povinen podnikateli nebo osobě, která jedná

za podnikatele v pracovněprávních vztazích, do 15 dnů písemně oznámit, že proti němu bylo zahájeno trestní stíhání. K oznámení připojí kopii usnesení o zahájení trestního stíhání nebo v oznámení uvede výrok tohoto rozhodnutí, včetně označení orgánu, který jej vydal.[13]

2.7 Živnosti

2.7.1 Živnost koncesovaná

V průmyslu komerční bezpečnosti jde především o provozování služeb vypsanych v příloze č. 3 o koncesovaných živnostech a jsou to:

- Zajišťování ostrahy majetku a osob
- Služby soukromých detektivů
- Poskytování technických služeb k ochraně majetku a osob

Částečně s nimi dále souvisejí koncesované živnosti:

- Silniční a motorová doprava osobní a nákladní
- Výuka a výcvik se střelnou zbraní
- Provozování střelnic
- Vývoj, výroba, opravy, úpravy, nákup, prodej, půjčování, uschovávání, přeprava, znehodnocování a ničení zbraní a sřeliva

Zákon upravuje požadovanou odbornou a jinou zvláštní způsobilost podle předpisů v příloze č. 3 o koncesovaných živnostech. Jestliže je v této příloze uvedena odborná způsobilost spočívající ve vyučení v oboru nebo ve středoškolském vzdělání zakončeném maturitní zkouškou, splnění podmínky vzdělání se také prokazuje dokladem o rekvalifikaci. Též je nutné doložit doklad o provedení čtyřleté praxe v oboru. Státní příslušník členského státu Evropské unie a občan České republiky mohou prokázat odbornou způsobilost dokladem vydaným uznávacím orgánem podle zákona o uznávání odborné kvalifikace. Odbornou způsobilost mohou také prokázat doklady vydané ve smyslu zákona o uznávání odborné kvalifikace. Samotný živnostenský úřad pak uloží, popřípadě změní podmínky provozování koncesované živnosti na základě tohoto zákona nebo na základě zvláštních předpisů.

V části č. 4, hlava II. o koncesovaných živnostech ukládá živnostenský zákon náležitosti pro udělení koncesní listiny. Fyzickým a právnickým osobám ukládá povinnost zažádat o vydání koncesní listiny na příslušném živnostenském úřadě. Musí uvést předmět podnikání v plném nebo částečném rozsahu podle přílohy č. 3. Vyžaduje-li provozování této činnosti odbornou nebo jinou způsobilost, musí doložit doklad o prokázání této způsobilosti. Dle 52 ods.1 tohoto zákona je žadatel povinen uvést údaje podle zvláštních předpisů a doložit je doklady. Jestliže některá z těchto náležitostí nebude splněna, vyzve úřad žadatele k odstranění nedostatků ve lhůtě 30 dnů od doručení žádosti. Jestliže to druh činnosti vyžaduje, předloží úřad žádost o koncesi a příslušné doklady orgánu státní správy. Jestliže žadatel splnil všechny náležitosti, rozhodne úřad o koncesi do 60 dní ode dne podání žádosti. Poté už živnostenský úřad vydá koncesi do 15 dnů ode dne, kdy rozhodnutí nabude právoplatnosti. Všechny další náležitosti, které musí být uvedené v koncesní listině vydané právnické nebo fyzické osobě, dále stanovuje zákon.

2.7.2 Živnosti ohlašovací

Vedle živností koncesovaných se v průmyslu komerční bezpečnosti využívají i živnosti ohlašovací. Ty jsou buď řemeslné nebo vázané.

2.7.2.1 Živnosti řemeslné

Z řemeslných živností mají význam:

- Výroba, instalace a opravy elektrických strojů a přístrojů
- Výroba, instalace a opravy elektrických zařízení

Podle §19 tohoto zákona se za ohlašovací činnosti řemeslné, jestliže je podmínkou provozování živnosti odborná způsobilost. Ta se prokazuje, jestli není v příloze č. 1 stanoveno jinak, výučním listem v oboru s dokladem o vykonání tříroční praxe v oboru nebo vysvědčením o ukončení studia příslušného oboru, jehož délka je nejméně 4 roky a dokladem o tříroční praxi, případně maturitním vysvědčením v daném oboru, vysokoškolským diplomem či jiným dokladem o absolvování bakalářského nebo magisterského programu v daném oboru nebo dokladem o uznání kvalifikace. Zákon také uznává doklady o odborné způsobilosti státních příslušníků členských států EU.

2.7.2.2 Živnosti vázané

Z vázaných živností uvedených v příloze č. 2 tohoto zákona se pak v průmyslu komerční bezpečnosti využívají hlavně:

- Poskytování služeb v oblasti bezpečnosti a ochrany při práci
- Provozování tělovýchovných zařízení a zařízení sloužících k regeneraci a rekondici
- Vodní záchranné služby
- Poskytování tělovýchovných služeb
- psychologické poradenství a diagnostika
- technicko-organizační činnost v oblasti požární ochrany
- montáž, údržba a servis telekomunikačních zařízení
- Poskytování tělovýchovných služeb
- montáž, opravy, revize a zkoušky vyhrazených elektronických zařízení
- projektová činnost ve výstavbě
- výcvik zvířat

Odborná způsobilost pro tyto živnosti je upravena zvláštními předpisy uvedenými v příloze č. 2 nebo je stanovena touto přílohou. Pokud je v příloze uvedena odborná způsobilost spočívající ve vyučení v oboru nebo ve středoškolském vzdělání ukončeném maturitou, splnění podmínky vzdělání se prokazuje také dokladem o rekvalifikaci a dokladem o vykonání čtyřleté praxe v oboru. Odbornou způsobilost lze prokázat i dokladem o uznání odborné kvalifikace. Ta se nevyžaduje, pokud fyzická osoba příslušnou živnost provozovala, případně pro ni byla určena jako odpovědný zástupce alespoň po dobu poloviny délky praxe uvedené v příloze č. 2 tohoto zákona.

2.7.3 Živnostenský list

Každá fyzická nebo právnická osoba, která chce provozovat ohlašovací živnost, je povinna toto ohlásit podle § 45 živnostenského zákona na živnostenském úřadě v místě svého bydliště, popřípadě sídla. V tomto oznámení musí být uveden předmět podnikání, vymezen s dostatečnou jednoznačností a jistotou v souladu s příslušnými přílohami. Pokud podnikatel splní podmínky dané tímto zákonem, živnostenský úřad vydá nejpozději do 15

dnů ode dne, kdy mu bylo oznámení doručeno, živnostenský list. V případě, že dojde ke změně údajů týkajících se ohlášení živnosti, popřípadě údajů vymezujících živnost, musí tyto změny podnikatel oznámit do 15 dnů od jejich vzniku. Živnostenský úřad mu vydá nový živnostenský list s novými údaji, popřípadě rozhodne o pozastavení živnosti.[13,16]

2.7.4 Obchodní zákoník

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

Vedle živnostenského zákona upravuje podnikání v průmyslu komerční bezpečnosti i obchodní zákoník. Dle §1 tohoto zákona upravuje postavení podnikatelů, obchodní závazkové vztahy stejně jako i jiné vztahy související s podnikáním v tomto oboru. Jestliže se některé otázky nedají přímo vyřešit podle těchto ustanovení, tak se řeší dle práva občanského anebo se posoudí podle obchodních zvyklostí.

Podle obchodního zákoníku se v průmyslu komerční bezpečnosti využívají 3 druhy smluv na poskytování služeb

2.7.4.1 Smlouva o dílo

Touto smlouvou se zhotovitel zavazuje k provedení určitého díla a objednatel k zaplacení ceny za jeho provedení. Dílem zákon rozumí zhotovení určité věci, pokud nespadá pod kupní smlouvu, montáž určité věci, její údržba, provedení dohodnuté opravy nebo úpravy určité věci popřípadě hmotně zachycený výsledek jiné činnosti. Dílem se rozumí vždy zhotovení, montáž, údržba, oprava nebo úprava stavby nebo její části. Cena musí být ve smlouvě určena nebo v ní musí alespoň stanovený způsob jejího určení, ledaže z jednání o uzavření smlouvy vyplývá vůle obou stran tuto smlouvu uzavřít i bez tohoto určení. V bezpečnostním průmyslu se tyto smlouvy využívají při dodávkách, montážích a servisu mechanických zábranných systémů, elektronické zabezpečovací signalizace a podobně.

2.7.4.2 Smlouva mandátní

Mandátní smlouvou se zavazuje mandatář, že pro mandanta na jeho účet zařídí za poplatek určitou obchodní záležitost uskutečněním právních úkonů jménem mandanta nebo uskutečněním jiné činnosti, a mandant se zavazuje zaplatit mu za to úplatku. Tyto smlouvy využívají detektivní služby, neboť k jejich činnosti je třeba uzavírat písemné

smlouvy. Též bezpečnostní firmy, kde předmětem smlouvy bývá obvykle ostraha něčeho. Musí být pečlivě sepsána, příloha musí zahrnovat převáděcí projekt a také musí být uvedeno pojištění obou stran.

2.7.4.3 Smlouva komisionářská

U této smlouvy se komisionář zavazuje, že zřídí vlastním jménem klienta pro komitenta na jeho účet určitou obchodní záležitost, a komitent se zavazuje zaplatit mu za to úplatu. Komisionářské smlouvy se využívají hlavně u detektivní činnosti. Komitenta představuje klient, právnická osoba zapsaná v obchodním rejstříku. Komisionářem je také právnická osoba, zapsaná v obchodním rejstříku.

2.7.4.4 Nekalá soutěž

Jako v každém podnikání i v sektoru komerční bezpečnosti je důležitou částí zákona i ustanovení o nekalé soutěži. V hospodářské soutěži je to takové jednání, které je v rozporu s dobrými mravy a je jím možno přivodit újmu ostatním podnikatelům v oboru. Nekalou soutěží je:

- Klamavá reklama
- Klamavé označení produktů a služeb
- Nebezpečí vyvolání záměny
- Parazitování na pověsti podniku, výrobku či služeb jiného soutěžitele
- Podplácení
- Zlehčování
- Porovnávací reklama
- Porušování obchodního tajemství
- Ohrožování zdraví spotřebitelů a životního prostředí[15,16]

2.7.5 Zákoník práce

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

I zákoník práce ovlivňuje činnost soukromých bezpečnostních služeb, neboť upravuje vztahy vznikající výkonu práce mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem. Tyto vztahy jsou pracovněprávní. Rovněž upravuje právní vztahy kolektivní povahy. Oproti

předešlé verze tohoto zákona zpracovává příslušné předpisy Evropských společenství a upravuje také některé právní vztahy před vznikem vztahů pracovněprávních.

Použití těchto ustanovení v průmyslu komerční bezpečnosti může být například u předcházení škodám, kde zaměstnavatel je z důvodu ochrany majetku oprávněn v nutném rozsahu provádět kontrolu věcí, které zaměstnanci vnášejí a vynášejí. Při tom musí dodržovat ochranu osobnosti podle Občanského zákoníku, který říká, že fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, života a zdraví, ale i občanské cti a důstojnosti a soukromí. Osobní prohlídku může provádět jen osoba stejného pohlaví.

Hlavní funkcí zákoníku práce je ale hlavně úprava pracovněprávních vztahů mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem. Podle pracovní smlouvy pak každému účastníkovi vznikají určité povinnosti. Pracovní smlouva má obsahovat druh práce, která bude vykonávána, místo výkonu a den nástupu do zaměstnání. Zaměstnavateli pak vzniká povinnost přidělovat zaměstnanci jen na základě této smlouvy, dodržovat podmínky pro její vykonávání, vyplácet mzdu atd. a zaměstnanec na základě smlouvy musí vykonávat práci podle pokynů zaměstnavatele ve stanoveném čase.[15,16]

2.8 Vyhláška Ministerstva vnitra 16/2009 Sb.

Tato vyhláška se týká prokazování odborné způsobilosti pro výkon činností ostraha majetku a osob a služby soukromých detektivů podle požadavků zákona.

Vyhláška ze dne 8. ledna 2009 o obsahu a rozsahu kvalifikace pro výkon fyzické ostraha a služby soukromého detektiva.

2.8.1 Předmět úpravy (§ 1)

Tato vyhláška upravuje

a) podmínky pro získávání odborné způsobilosti

1. k provozování koncesované živnosti ostraha majetku a osob a koncesované živnosti služby soukromých detektivů,
2. zaměstnance podnikatele provozujícího koncesovanou živnost ostraha majetku a osob nebo koncesovanou živnost služby soukromých detektivů, fyzických osob, po nichž zákon vyžaduje osvědčení o odborné kvalifikaci pro příslušnou pracovní činnost,

b) způsob provádění zkoušky odborné způsobilosti k získání odborné kvalifikace osoby vykonávající činnost ostraha majetku a osob nebo osoby vykonávající činnost služby soukromých detektivů (dále jen „zkouška“) a

c) obsahovou náplň zkoušky.

2.8.2 Podmínky pro získávání odborné způsobilosti (§ 2)

Podmínkou pro získání odborné způsobilosti k

a) provozování koncesované živnosti ostraha majetku a osob nebo

koncesované živnosti služby soukromých detektivů, nebo

b) výkonu činnosti ostraha majetku a osob nebo k výkonu činnosti služby

soukromých detektivů, pro osobu uvedenou v § 1 písm. a) je složení

zkoušky.

2.8.3 Provádění zkoušky (§ 3)

- Zkoušku provádí autorizovaná osoba splňující podmínky podle jiného právního předpisu upravujícího uznávání výsledků dalšího vzdělávání¹⁾, která je zároveň akreditovaná Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy podle zákona o zaměstnanosti (dále jen „autorizovaná osoba“).

- Na provádění zkoušky se použijí obdobně ustanovení jiného právního předpisu upravujícího uznávání výsledků dalšího vzdělávání, není-li dále stanoveno jinak.

- Zkouška se skládá v českém jazyce před tříčlennou zkušební komisí.

- Členem zkušební komise nemůže být osoba, která je zaměstnancem, statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu stejného podnikatele jako žadatel, ani podnikatel, který je zaměstnavatelem žadatele nebo pro kterého žadatel vykonává činnost ostraha majetku a osob nebo činnost služby soukromých detektivů.

2.8.4 Přihláška ke zkoušce (§ 4)

- Přihláška ke zkoušce obsahuje tyto údaje žadatele:

a) jméno, popřípadě jména, a příjmení,

b) datum narození,

c) adresu místa pobytu,

d) činnost, pro jejíž provozování nebo výkon se vykonání zkoušky žádá.

- Přihlášku ke zkoušce podává u autorizované osoby žadatel.

- S písemným souhlasem žadatele může přihlášku ke zkoušce podat i podnikatel provozující koncesovanou živnost ostražka majetku a osob nebo koncesovanou živnost služby soukromých detektivů.

2.8.5 Obsahová náplň zkoušky (§ 5)

Obsahová náplň zkoušky je stanovena v kvalifikačních a hodnotících standardech zpracovaných podle jiného právního předpisu uveřejněných v Národní soustavě kvalifikací

a) pro dílčí kvalifikaci strážný, jde-li o provozování živnosti nebo výkon činnosti ostražka majetku a osob, nebo

b) pro dílčí kvalifikaci detektiv koncipient, jde-li o provozování živnosti nebo výkon činnosti služby soukromých detektivů.

2.8.6 Další náležitosti osvědčení o odborné kvalifikaci (§ 6)

- Žadateli, který u zkoušky prospěl, vydá autorizovaná osoba osvědčení o odborné kvalifikaci, které musí mimo údajů uvedených v jiném právním předpise dále obsahovat tyto údaje:

a) evidenční číslo osvědčení,

b) název činnosti odpovídající předmětu podnikání, pro který je osvědčení o odborné kvalifikaci vydáváno.

- Osvědčením o odborné kvalifikaci se pro účely prokázání odborné kvalifikace žadatele o koncesi nebo odpovědného zástupce rozumí pro koncesovanou živnost

a) ostražka majetku a osob osvědčení pro dílčí kvalifikaci strážný,

b) služby soukromých detektivů osvědčení pro dílčí kvalifikaci detektiv koncipient, které není starší 5 let, bylo vydáno autorizovanou osobou a splňuje náležitosti podle odstavce 1.

- Osvědčením o odborné kvalifikaci se pro účely prokázání odborné kvalifikace osoby uvedené v § 1 písm. a) bodu 2 rozumí pro koncesovanou živnost

a) ostraha majetku a osob osvědčení pro dílčí kvalifikaci strážný,

b) služby soukromých detektivů osvědčení pro dílčí kvalifikaci detektiv koncipient, které není starší 10 let, bylo vydáno autorizovanou osobou a splňuje náležitosti podle odstavce 1.

2.8.7 Účinnost (§ 7)

Tato vyhláška nabývá účinnosti dnem jejího vyhlášení.

Tato vyhláška je ještě upravena:

2.8.7.1 63/2010 Sb. změna vyhlášky o rozsahu kvalifikace pro soukromého detektiva

Čl. I

Vyhláška č. 16/2009 Sb., o obsahu a rozsahu kvalifikace pro výkon fyzické ostrahy a služby soukromého detektiva, se mění takto:

V § 6 odstavec 2 zní:

„(2) Osvědčením o odborné kvalifikaci se pro účely prokázání odborné kvalifikace žadatele o koncesi nebo odpovědného zástupce rozumí pro koncesovanou živnost

a) ostraha majetku a osob osvědčení pro dílčí kvalifikaci strážný,

b) služby soukromých detektivů osvědčení pro dílčí kvalifikaci detektiv koncipient,

které není starší 5 let, bylo vydáno autorizovanou osobou a splňuje náležitosti podle odstavce 1.“

V § 6 se doplňuje odstavec 3, který zní:

„(3) Osvědčením o odborné kvalifikaci se pro účely prokázání odborné kvalifikace osoby uvedené v § 1 písm. a) bodu 2 rozumí pro koncesovanou živnost

a) ostraha majetku a osob osvědčení pro dílčí kvalifikaci strážný,

b) služby soukromých detektivů osvědčení pro dílčí kvalifikaci detektiv koncipient,

které není starší 10 let, bylo vydáno autorizovanou osobou a splňuje náležitosti podle odstavce 1.“ [18]

3 SPOLEČENSKÉ ASPEKTY

Máme-li se bavit o společenských aspektech, které ovlivňují činnost soukromých bezpečnostních služeb a jejich pracovníků, mluvíme především o etických zásadách a chování při výkonu služby. Některé organizace sepisují tyto zásady to tzv. etického kodexu (např. ASBS, Policie ČR), aby všichni potencionální zákazníci mohli zjistit, že tyto organizace dodržují určité etické zásady a jaké konkrétní tyto zásady jsou.

3.1 Etika v činnosti pracovníků soukromých bezpečnostních služeb

V současném vývoji společnosti jsou postupně kladeny stále vyšší nároky na plnění úkolů pracovníků soukromých bezpečnostních služeb. Od zvýšené kvality jejich činnosti očekávají občané také další zvýšení garancí a jistot ve vztahu ke zvýšenému nápadu trestné a jiné protiprávní činnosti, který samotná Policie České republiky bez spolupráce a mnohdy přímé účasti dalších subjektů není schopna zvládnout. U těchto myšlenek nabývají na aktuálnosti rovněž otázky formování osobnosti pracovníků těchto služeb, s důrazem na vysoké morální vlastnosti. Teprve takto morálně vyspělá osobnost pracovníka soukromé bezpečnostní služby je schopna se odpovídajícím způsobem vyrovnávat se specifickými nároky své profese a mnohdy kritickými situacemi, při nichž může dojít i k ohrožení života daného pracovníka.

Již při prvním pohledu na charakter uvedené profese je jasné, že nelze pouze mechanicky přenášet uznávané morální požadavky na tato povolání. Se zřetelem na prohlubující se společenskou dělbu práce dochází ke stále vyšší propracovanosti regulačních systémů mravních vztahů, které jsou charakteristické pro odlišné pracovní činnosti. Zmíněná profese tvořící integrální část diferenciačních procesů, které nemohou stát zcela zřejmě stranou daného vývoje. Z těchto důvodů je proto nutné, zejména vezmeme-li v úvahu kritické připomínky, které zazněly na morální vyspělost a psychickou odolnost pracovníků uvedeného povolání rozpracovat jakými konkrétními formami se projevují obecně přijímané normy morálky společnosti v činnosti pracovníků soukromých bezpečnostních služeb. Před tím, než přistoupíme ke zkoumání uvedených forem, musíme si ujasnit význam etiky pro danou činnost a určit specifické faktory zkoumané profese.

Termín morálky je odvozen z latinského “mores“, což v překladu znamená mrav, obyčej. Jím označujeme strukturálně složitý společenský jev, který je z historického

hlediska starší než samotná etika. Složitost zkoumání daného jevu narůstá v odlišně formovaných etapách vývoje společnosti.

Při vymezování funkčnosti morálky se nejčastěji vyčleňují tři vzájemně propojené funkce: poznávací, regulativní a humanizační (výchovná). Základní se jeví funkce regulativní a její podstatou je uvědomělé řízení a korigování mravních vztahů a jednání ve společnosti. Rozlišení jednotlivých strukturálních komponentů morálky není dosud definitivně dořešeno. Nejrozšířenější je vydělení morálního vědomí, mravních vztahů a morální praxe. Mravní požadavky vyjadřují nejen zájmy společnosti, ale také zájmy jednotlivce, který se s nimi ztotožňuje. Na rozdíl od jiných regulativních soustav, např. právních, se mravní normativní systém opírá o neoficiální sankce. Projevují se odsouzením veřejným míněním, záporným postojem kolektivu apod. mravní požadavky mají v nejobecnější podobě formu mravních principů. [17]

3.2 Zvláštnosti společensko-etického prostředí průmyslu komerční bezpečnosti

Pro vymezení společensko-etického klimatu činnosti soukromých bezpečnostních služeb, je nutné soustředit pozornost na morální význam působení klimatu, v jehož rámci je uskutečňována tato činnost. Použitý termín v podstatě vyjadřuje relativně samostatný systém mravních aspektů společnosti, působících a ovlivňujících danou činnost způsobem významným z hlediska zkoumání profesionální etiky.

Morální ovzduší můžeme brát ve dvou rovinách. V první rovině se jedná o působení a vztahy profese a celé společnosti a ve druhé rovině jde o morální ovzduší utvářející se v rámci utvořených kolektivů.

Příznivé společensko-etické klima se projevuje navenek optimálním výkonem a plněním úkolů profesionální činnosti, reálným souladem zájmů a morálních hodnot se společenskými hodnotami, vhodnou mravní stimulací a neustálým mravním pokrokem v dané profesi. Tvorba takto příznivého společensko-etického klimatu je složitý proces a v případě časově relativně krátkého působení soukromých bezpečnostních služeb i dlouhodobý akt, který je determinován specifickými faktory charakterizujícími danou činnost. Jejich vymezení nám umožní odpovídajícím způsobem formovat morální ovzduší, v němž je prováděna konkrétní činnost. Faktory jsou rovněž určující pro stanovení

požadavků na pracovníky tak, aby byli schopni se odpovídajícím způsobem vyrovnávat s nároky profese. Každá lidská činnost je současně (byť v různém stupni) vědomým aktem. Proto pro svoji složitou, různorodou a velkou náročnost kladou uvedené činnosti značné nároky na psychiku pracovníků a ve značné míře ovlivňují nervovou soustavu a průběh základních biologických funkcí. Řešení úkolů vyžaduje mnohdy okamžitou mobilizaci všech duševních i fyzických schopností, což následně vyvolává následný útlum, možnost stresových situací, snížení pozornosti apod. [17]

3.2.1 Základním úkolem je především ochrana osob a majetku

Pracovník SBS vykonávající jakoukoliv z bezpečnostních činností, kterou mu umožňuje zákon o živnostenském podnikání, a to ať již na úseku ochrany majetku (soukromého, obecního či státního) nebo života a zdraví osob, nepoužívá ochrany veřejného činitele v žádném z okamžiků a situací, kterým v průběhu služby čelí. Z této specifiky právního postavení vzniká celá řada mimořádných nároků na vyrovnanost psychiky a na morálně volné vlastnosti pracovníka SBS. Pracovník SBS si navzdory své případné, mnohdy i působivé uniformě, musí být v každém okamžiku vědom skutečnosti, že je občanem ČR se všemi běžnými občanskými právy a zejména povinnostmi, které musí v každé situaci plně respektovat. Musí si být vědom i faktu, že tato stránka jeho profese je středem pozornosti jak veřejnosti a státních orgánů, tak i zákazníka, kterému na základě hospodářské smlouvy poskytuje jeho zaměstnavatel službu na komerčním základě.

3.2.2 Komerční základ soukromých bezpečnostních služeb

SBS je nestátní, na komerčním základě fungující společnost a pro její zaměstnance v plné míře platí ustanovení občanského zákoníku a zákoníku práce bez výjimek či doplňků, protože však působí v citlivé, často rizikové oblasti, vyžaduje od svých zaměstnanců mnohé morální předpoklady, které nejsou u většiny jiných pracovišť zcela obvyklé a nutné k výkonu profese. Ty SBS, které jsou dobře vedeny a organizovány, vidí ve vhodných morálních předpokladech svých pracovníků svůj velmi cenný kapitál. Základní předpoklad úspěchů v činnosti SBS musí přihlížet už v etapě výběru a přípravy svých pracovníků k výkonu komerčně bezpečnostní činnosti.

Pro kvalitní SBS jsou nutným předpokladem charakterové rysy vyžadované např. u příslušníků oficiálních ozbrojených sborů. Jsou to rysy jako např. smysl pro kolektiv, důslednost při plnění příkazů a povinností, soustavnost v práci a pořádek, osobní statečnost a zásadovost. Ta bývá při komerčně bezpečnostní službě často vystavována zkouškám, obzvláště ve vztahu ke chráněným hodnotám.

Míra těchto vlastností u rozhodujícího počtu zaměstnanců jednotlivých SBS pak rozhoduje o celkové morální atmosféře pracovních skupin (týmů) na objektech smluvně chráněných SBS i u celých těchto firem.

SBS jsou klasické komerční firmy, ale předmět jejich podnikání a z něho plynoucí odpovědnost vyžadují vnitřní ztotožnění pracovníků se vztahy podřízenosti a nadřízenosti. Pracovníci SBS nejsou poutáni žádnou obecně platnou normou, která by tyto, na komerční firmu zvláštní vztahy, vymezila. Chtějí-li se vyrovnat s nároky služby a splnit své pracovní závazky k firmě a smluvní závazky firmy k zákazníkovi, musí ve své komerčně bezpečnostní praxi respektovat rovněž vazby vertikální (např. velitel objektu vs. strážný), tak i rozhodující vazby horizontální – tzn. vztahy mezi pracovníky na stejné úrovni (např. strážníci tvořící směnu na objektu atd.).

Etos služby v SBS je v rukou každého pracovníka na kterémkoliv stupni jejich firemní hierarchie. Ač veřejnost jej nejčastěji vnímá v podobě činů strážných nebo členů zásahových skupin – často záleží na osobnostech majitelů nebo výkonných ředitelů SBS. Stává se, že honba za okamžitým, co největším ziskem z činností, do kterých majitelé často investovali velmi značné částky, vede k opomíjení podnikatelské etiky a morálních principů komerční bezpečnostní služby (úsporné personální praktiky, nereálné-nesplnitelné smluvní podmínky, nereálné posouzení možností vlastní firmy apod.). Řídící pracovník SBS musí v sobě např. vždy nalézt tolik podnikatelské morálky, aby dokázal odmítnout lukrativní zakázku na činnost, k níž je oprávněn pouze státní orgán (např. vymáhání dluhů).

Určitý vnitřní stres pracovníků SBS v průběhu výkonu jejich služby je způsobován značným rozporem mezi nedostatečnou právní úpravou dnes představovanou zákonem č.455/199 Sb., o živnostenském podnikání a náročnými požadavky na výkon bezpečnostní služby obzvláště pak vykonávané na veřejnosti (např. pořadatelská a pořádková služba při hromadných sportovních nebo kulturních událostech). Stresy i nežádoucí excesy proti požadavkům občanské a profesionální morálky někdy způsobují pocit bezmoci a

bezbrannosti, často vyvolávaný i nedostatečnou znalostí základních právních norem – trestní zákoník.

Pracovník soukromé bezpečnostní služby bývá zpravidla při nástupu služby seznámen s řadou požadavků na morálně volné a charakterové vlastnosti, které jsou od něj požadovány přímo v textu pracovní smlouvy jako základní předpoklad výkonu tohoto povolání. Případné jednání, které je v rozporu s těmito normami morálky a etiky pak bývá zpravidla posuzováno jako závažné porušení pracovní kázně s následkem ztráty důvěry a vede třeba k rozvázání pracovního poměru se SBS.

Činnost pracovníka SBS charakterizuje, podobně jako u státních a obecních bezpečnostních sborů fakt, že předmětem jeho práce bývá buď jedinec, nebo společnými vztahy a zájmy spjatá skupina osob, v jiných případech zase amorfní dav, v němž bývají jedinci pod různým stupněm emočního vzruchu (ligové utkání v kopané). Při výkonu své práce proto musí být pracovník SBS psychicky připraven na nutnost čelit různorodým subjektům. Nutnost předvídat nevyhnutelné důsledky a dokázat jim zcela přiměřeně čelit sebou nese velké nároky na zásadovost a morální čistotu pracovníka SBS. Není pro něj vždy snadné zachovat potřebný odstup a nadhled na vývoj situace, která sebou může přinášet jistá bezpečnostní rizika.

Slabé společenské a právní postavení pracovníka SBS má za následek také poměrně časté ataky, ať už verbální nebo fyzické, do osob, které se cítí být komerčně bezpečnostní činností v rámci ochrany majetku zákazníka určitým způsobem omezovány ve svých vlastních zájmech. Jedná se o náročné situace, kdy často i nezkušený pracovník SBS s minimální speciální přípravou, musí za všech okolností projevovat rozvahu a neustoupit od rozhodného, ale neosobně zdvořilého jednání. Tyto situace vyvolávají nutnost speciální psychologické přípravy pracovníků SBS se zohledněním typů a specifík jednotlivých pracovišť.[17]

3.2.3 Výkon činnosti pracovníků soukromých bezpečnostních služeb

Činnost pracovníků zkoumané profese má často tvůrčí charakter, zejména tehdy, když je třeba okamžitě reagovat na vzniklou situaci a zajistit ochranu osoby, majetku. Charakter činnosti daného subjektu si často vynucuje, aby byl výkon služby zajišťován nepřetržitě v průběhu celých 24 hodin. Dále předpokládá ostražitost, rychlost a rozhodnost při realizaci úkonů.

Potřeba ochrany oprávněných zájmů zákazníka vyžaduje u pověřených pracovníků SBS vědomí ohrožení chráněných zájmů i jejich vlastní osoby trestnou činností v každém okamžiku jejich služby. Často musí čelit nepředvídatelnosti nápadu trestné činnosti vyplývající z její živelnosti. Proto se musí, včetně rodinného zázemí přizpůsobit tomu, že služba na většině objektů probíhá nepřetržitě.

Při nutných úkonech, např. k zajištění místa trestného činu v souvislosti s neopakovatelností většiny úkonů s tím spojených, je potřeba objektivně správný myšlenkový proces opírající se o znalosti, zkušenosti a schopnosti provedení analyticko-syntetických myšlenkových postupů. Pracovník SBS musí disponovat reálným plánem činnosti, která mu však poskytuje možnost modifikace postupů na základě změn konkrétní situace. To je možné zajistit jak předchozí přípravou pracovníků, tak působením řídicích pracovníků (velitelů objektů, inspektorů apod.), vytvářením a procvičováním modelových situací na místě služby. Na základě takovéto přípravy roste pocit vnitřní sebejistoty pracovníků SBS a jejich schopnost se rychle a správně rozhodovat i ve vypjatých situacích.

Pracovníci SBS se v rámci své práce dozívají informace, které patří mezi chráněné informace ze strany zákazníka i o opatřeních, která jsou součástí bezpečnostně podnikatelského záměru SBS. Pro pracovníky SBS proto platí z jejich pracovně právního vztahu k zaměstnavatelské firmě zásada mlčenlivosti o všech skutečnostech, které se ať už přímo nebo zprostředkovaně dozví při výkonu své práce.

Je významnou součástí profesionality pracovníka SBS nezajímat se nad rámec svých povinností např. o organizaci přepravní služby, o objemy přepravovaných zakázek metodologii přebírání a předávání cenin apod. Za velice závažné porušení profesionální etiky je mezi pracovníky SBS považováno sdělení kterékoliv z těchto skutečností třetím osobám, což se plně týká i rodinných příslušníků.

Pracovník SBS vystupuje na chráněném objektu jako osoba, na níž byla delegována vlastnickova práva k ochraně jeho majetku. Není tedy v žádném okamžiku své činnosti oprávněn překročit meze zákona a dalších platných zákonných norem. Zpravidla k vlastní ochraně disponuje některými věcnými prostředky, případně i střelnou zbraní. Žádný zákon však neukládá je použít, naopak je jejich použití omezeno jen na zcela krajní nouzové situace (např. nutná obrana, krajní nouze).

Je-li přesto po vyčerpání všech dostupných prostředků donucen k ochraně vlastního zdraví a života nebo k odvrácení hrozící škody, některý z těchto prostředků použít, nesmí

to být za cenu snižování vážnosti a lidské důstojnosti občana. Jakékoliv násilí ze strany pracovníků SBS vyvolává prudké odezvy u veřejnosti, které pak značně komplikují činnost jiným SBS a jejich pracovníků. Je na řídicích pracovnících SBS, aby mezi svými pracovníky účinně zasahovali proti kultu násilí, pocitům elitářství, nadřazenosti a surovosti, ke kterým jsou někteří, zejména mladí, povahově nevyzrálí pracovníci SBS náchylní. Neúcta k lidem je výrazně diskvalifikujícím prvkem pracovníka SBS, jestliže se tato vlastnost u pracovníka projeví, je to velmi vážný důvod k rozvázání pracovního poměru u SBS.

Ani u pracovníků SBS se nelze vyhnout činností na očích veřejnosti. Jedná se jak o střežení objektů, které intenzivně navštěvuje veřejnost (banky, státní úřady, obchodní domy apod.), tak i o zajišťování pořadatelské služby při velkých koncentracích občanů, např. při sportovních a kulturních akcích. Veškeré zákroky pracovníků SBS jsou vždy pod ostrou kontrolou veřejnosti a sdělovacích prostředků. Na rozdíl od PČR a obecní policie není veřejnost v podstatě připravena akceptovat zákroky pracovníků SBS a to dokonce ani v případech, které by byly ze strany státních a obecních policejních sborů akceptovány jako podpora jejich úsilí.

Možnosti přiměřených zákroků pracovníků SBS na veřejnosti jsou téměř minimální a vždy vysoce rizikové. Vedoucí pracovníci SBS musí vždy velice detailně zvažovat, zda je vůbec vhodné, z hlediska další komerční činnosti své firmy, na podobné zakázky přistoupit.[17]

3.3 Profesionální etika

Byla několikrát zmíněna tzv. profesní etika, proto si přiblížíme, co to je a jaký má společenský vliv na výkon činnosti pracovníků SBS. Profesionální etika tvoří neoddelitelnou součást etiky a společnosti vůbec. Prohlubování společenské dělby práce totiž zdůrazňuje potřebu regulace mravních vztahů, které vytvářejí v průběhu pracovní činnosti.

Při jejím plnění vznikají charakteristické situace a vzhledem k jejich četnosti a opakovatelnosti je nutné, aby subjekt splňoval mravní požadavky, jež jsou jimi determinovány. Jsou-li splněny, hovoříme o profesionální vhodnosti a nejsou-li splněny, subjekt je označen jako profesionálně nevhodný. Mezi obecné mravní principy pracovní

morálky patří zejména: uvědomělá práce v zájmu společnosti, péče o zachování společenských statků, odmítání poškozování společenských zájmů apod.

Náplň profesionální etiky je určována funkcí konkrétní pracovní činnosti ve společnosti a obecnými mravními principy. Jedním z možných řešení funkcí profesionální etiky je vyčlenění funkce a sladění mravních hodnot a ideálů dané profese a celé společnosti. Na základě specifického charakteru profesionálních činností můžeme rozlišit například etiku vojenskou, lékařskou, právníckou apod., tudíž i etiku pracovníků bezpečnostního průmyslu. Každá profese si vytváří mravní ideál vycházející z její tradice a požadavky shrnuje do profesionálního kodexu.

Činnosti zkoumaných povolání vykazuje řadu charakteristických specifík, které odůvodňují názor o společenské touze rozpracovat formy projevu morálky v dané činnosti. Tato specifika vytvářejí nové nároky na obecné mravní principy platné v celé společnosti.

Profesní etiku je třeba chápat jako soubor morálních norem, kritérií a princip hodnocení, které odrážejí specifickou konkrétního druhu profesní činnosti, a které určují jednání a chování jednotlivců řadících se do předmětné profesní skupiny.[17]

3.4 Uplatnění společenských zásad

Uplatnění společenských zásad pracovníka podnikové či soukromé bezpečnostní služby by se dalo shrnout do následujících tezí:

- Pracovník, není-li to v přímém rozporu s výkonem služby či s postupem při konkrétním zákroku, by měl dodržovat pravidla společenského chování. Patří k nim především pozdrav, dávání přednosti, podání ruky, představení se apod.
- Chování pracovníků musí být důstojné a zdrženlivé. Musí zde platit pravidlo souladu s pojmem „služba“, musí z hlediska společenského vystupování zvýhodňovat osoby, pro které a vůči nimž je tato služba vykonávána. To neznamená rušitele veřejného pořádku či bezpečnosti majetku a osob, i když i vůči němu je třeba, aby pracovník vystupoval sice důrazně, nekompromisně, ale slušně a důstojně.

- Image firmy utvářejí vedle reklamních prostředků především zaměstnanci, v našem případě i pracovníci podnikové či soukromé bezpečnostní služby. Svým vystupováním, seriózností a profesionalitou se pracovníci těchto služeb, zajišťující ochranu bezpečnosti a bezpečnostních zájmů podnikatelského subjektu, podílejí na utváření image nejen této služby, ale značnou mírou na utváření image celé chráněné firmy. Pracovník zajišťující například činnost na kontrolním propustkovém stanovišti – vstupu objektu do firmy (vrátnici) je zpravidla první osobou, která s návštěvníkem přichází do styku, působí na jeho vědomí a dává mu první dojem o chráněné firmě. Image, znamenající anglicky obraz, sochu, podobenství, je pojem hojně používaný v manažerské psychologii. Jde o již obecně vžitý termín znamenající vytváření určitého dojmu či obecného podvědomí. Je prokázáno, že kvalita tohoto dojmu souvisí se společenskými úspěchy jednotlivců a s podnikatelskými úspěchy obchodní či jiné firmy. Image není utvářeno kompletními informacemi, a tudíž neobrazí někdy zcela adekvátně reálnou skutečnost. V některých případech se poskytované informace důsledně vybírají tak, aby byl dojem co nejlepší a veřejné mínění co nejpříznivější. Jindy naopak unikají náhodné informace a projevují se skutečnosti, které vytvářejí horší dojem, než je tomu ve skutečnosti. Tak tomu je i při projevech zrudlosti a při excesech při výkonu služby pracovníků soukromých či podnikových bezpečnostních služeb. Při výkonu služby je třeba, aby se pracovník této služby vyvaroval „pistolnického pozérství“, nevhodných projevů a chování i dalších excesů při výkonu služby. Nejen chování, ale i celkový vzhled pracovníka hlídací služby či podnikové fyzické ochrany objektu (dodržování zásad ustrojování, hygieny, kázně) jednotlivých pracovníků bezpečnostní služby utváří celkové image firmy. Je potřeba si uvědomit, že i jednotlivý exces jednoho pracovníka, a to i mimo výkon služby, může vážným způsobem poškodit image celé bezpečnostní agentury nebo podnikové bezpečnostní služby jako celku. Dlouho budované dobré jméno (image) soukromé bezpečnostní agentury či soukromých bezpečnostních služeb jako celku může být vážně ochromeno ojedinělým výstřelkem jednotlivého pracovníka této služby. Chování a vzhled pracovníků firemní či soukromé bezpečnostní služby by měly utvářet příznivý dojem a

reprezentovat dobrou kulturní úroveň nejen firmy i bezpečnostních služeb jako celku.

- Bezpečnost a ochrana náleží z hlediska etiky k pozitivním pólům morálních hodnocení, zajišťování bezpečnosti a ochrany pak mezi mravní akty. Přitom je však třeba klást otázku: Bezpečnost koho a ochrana před čím? Paradoxem by bylo chránit člověka jednajícího protiprávně a zajišťovat jeho bezpečnost před zákonným postihem. Pro pracovníky podnikové či bezpečnostní služby je proto důležitá znalost finálních cílů jejich konkrétní činnosti vedoucí k vědomí, že jejich služby nebude zneužito. Poskytování informací o účelu a poslání činnosti pracovníků bezpečnostních služeb ve vztahu k etickým problémům je nejen vhodné, ale i nutné. Analýza plnění etických cílů při práci v soukromých bezpečnostních službách tvoří základní osu vztahu nadřízených k podřízeným. Týkají se nejen vzev vedení podnikové či soukromě bezpečnostní služby, na straně jedné, a vedení chráněného podniku na straně druhé, ale všech úrovní řízení jak uvnitř chráněného podniku tak mimo něj.
- Zajištění bezpečnosti a ochrany určitých osob a jejich majetku je na straně jedné aktem mravním, ale na druhé straně však někdy i aktem znamenajícím pro jiné osoby omezující zákroky a limitní opatření. Patří sem například zákaz vstupu, kontrola průkazů totožnosti, požadavky na vyklizení určitých prostor a opuštění prostranství apod. Tyto typy činnosti mohou být „postiženými osobami“ vnímány jako persekuce. Agresivní jedinci uskutečňují takovéto úkoly s uplatněním sklonů sobě vlastních. Neměli by proto tito agresivní jedinci projít přijímacím řízením k soukromé bezpečnostní službě. Problémem však zůstává nutnost realizovat některá restriktivní opatření účinným způsobem. I při tom je nutné doladit autoritativně nesmlouvaný postoj s kultivovaným projevem pracovníka podnikové či soukromé bezpečnostní služby. Vyplácí se provádět detailní nácvik takovýchto modelových situací v rámci výcviku a vzdělávání pracovníků bezpečnostních služeb. Na správném zvládnutí žádoucích forem jednání v praxi je třeba zaměřit cílené kontroly a chybné postupy a formy jednání odstraňovat a vylepšovat.

V tomto rámci si každá firemní či soukromá bezpečnostní služba musí vytvářet svůj vlastní etický kodex a stupnici hodnot. Od toho je pak dále třeba odvozovat vhodnost či nevhodnost uchazeče o službu a posuzovat, do jaké míry bude úspěšný a schopný vykonávat bezpečnostní profesi. Z hlediska etických a společenských norem jsou posuzována hlediska vhodnosti uchazeče pro výkon profese a jsou kladeny poměrně značné požadavky:

- morální bezúhonnost, přiměřený stupeň rozvinutí právního vědomí,
- vyžaduje se psychická odolnost a vyrovnanost psychických procesů
- duševní a fyzické zdraví s odpovídající tělesnou výkonností,
- ovládnutí pravidel společenského chování (etiky)

Soustavné, pravidelné a důsledné prověřování osobnostních předpokladů pracovníků podnikových či soukromých bezpečnostních služeb pro výkon bezpečnostní služby je jedním z důležitých a nezastupitelných kroků na cestě k vysoké profesionalitě.

Neodmyslitelnou podmínkou dalšího rozvoje profesionálních vědomostí, dovedností a zvyků je postupná akceptace a rozvoj morálního jednání a chování pracovníků soukromých bezpečnostních služeb, respektování požadavků vyplývajících z mravních norem (etických požadavků).

Mravní normy jsou pravidla morálního jednání, jež je vázáno na osobnosti předpoklady, profesní přípravu a osobní zkušenosti každého pracovníka. Za základní normy platné pro pracovníky považujeme vyhraněný vztah k ochraně:

- zdraví a života (za všech okolností),
- práv a svobod občanů,
- lidské důstojnosti (úcta k lidem),
- lidských výtvorů (svěřených do ochrany),
- kulturního dědictví (tvořícího prostředí výkonu profese)

Realizace etických a společenských norem v praktické činnosti posiluje u každého jednotlivého pracovníka vlastnosti jako je úcta k lidem, skromnost, neúplatnost, odpovědnost za své jednání, za ochranu svěřeného majetku.[17]

3.4.1 Etiketa

Nezanedbatelným prvkem v jednání a chování pracovníků bezpečnostních služeb, který precizuje jejich výkon, je respektování norem společenského chování a mravnosti (etiky a etikety). Etiketa je chápána v této souvislosti jako nedílná součást etiky.

Jde o pravidlo společenského chování, soubor společenských zvyklostí. V průmyslu komerční bezpečnosti se opírá o kodex etiky. Je to souhrn pravidel chování, které se týkají vnějšího projevu vztahu k lidem. Jde o chování ke druhým, formy oslovení, formy konverzace, formy pozdravu, chování na veřejnosti, chování k zákazníkům, manýry, oblékání se. Etiketa je součástí vnější kultury dané profese.

Etiketu zvláště vytváří:

- vysoký stupeň kultury těla a osobní hygieny,
- způsob oblékání a úroveň slovního projevu,
- znalost pravidel stolování,
- všeobecné uplatňování pravidel společenského styku (pravidel oficiálního styku)
- kulturnost prostředí

Etické zásady v činnosti pracovníků podnikové či soukromé bezpečnostní služby lze shrnout do následujících bodů:

- respektovat osobnost občana;
- uplatňovat individuální přístup;
- umět navázat kontakt;
- dokázat kontrolovat vlastní jednání;
- dbát o vážnost, důstojnost a čest své vlastní osoby;
- dbát na dobrý image a chránit kredit firemní či soukromé bezpečnostní služby i chráněné firmy jako celku;
- ctít práva a povinnosti odpovědných pracovníků řídících ochranu bezpečnosti a bezpečnostních zájmů firmy;
- zasahovat vždy včas, důrazně, ale slušně a dbát na uplatňování prevence v činnosti ochrany bezpečnosti a bezpečnostních zájmů firmy;

- posilovat své vlastní právní vědomí i právní vědomí svých spolupracovníků a občanů v blízkém okolí;
- dodržovat v každodenní činnosti zásady mravnosti a zásady etikety.[17]

3.5 Společenské zásady pracovní i mimopracovní činnosti

V porovnání s ostatními občany mají pracovníci SBS jistou možnost zasahovat svým jednáním do práv a zájmů jiných osob. To je zavazuje nejen k dodržování zákonů a jiných právních předpisů, ale rovněž k určité etice vystupování a jednání a dodržování společenských zásad. Základem etiky jejich pracovní činnosti je dodržování povinnosti dbát cti, vážnosti a důstojnosti osob i své vlastní. To znamená, že zákrok či jiné opatření, které je prováděno např. na využití donucovacích opatření, musí být prováděny nejen v souladu s platným právem, ale též na určité kulturní (etické) rovině.

Stále se zvyšující požadavky na plnění úkolů SBS kladou značné nároky na morální a osobnostní vlastnosti jejich pracovníků. Za těchto okolností vystupují do popředí otázky formování osobnosti pracovníka SBS tak, aby byl schopen se vyrovnat se specifickými nároky svého povolání.

Pracovník SBS je zaměstnancem agentury a při plnění úkonů ji reprezentuje. Velmi významné je pak uvědomění si, že jako pracovník dané agentury je hodnocen spoluobčany nejen při výkonu svého povolání, ale rovněž v mimopracovní době. To jej zavazuje také k dodržování pravidel slušného chování, etiky a morálky i v době mimo výkon služby.[17]

3.6 Zásady jednání pracovníků SBS při výkonu i mimo výkon služby

Status pracovníků SBS je do určité míry jakousi modifikací statusu příslušníků ozbrojených či bezpečnostních sborů. Částečnou obdobu lze vidět v konstrukci jednotlivých oprávnění a povinností přiznaných v důsledku potřeby plnění pracovních úkolů. Tato příbuznost platí pro celkový přístup, metodiku plnění jednotlivých úkolů nebo jejich pracovní proces jako celek.

Promítají se zde hlavně určité morální a etické přístupy k plnění úkolů a k celkovému jednání a vystupování pracovníků SBS. Tyto přístupy musí být v podstatě shodné u všech složek a sborů, jejichž pracovníci plní úkoly ve styku s veřejností.

V souhrnu lze pak mluvit o zásadách, či určitém kodexu chování a vystupování pracovníků SBS. Zásady, které jsou dále uvedeny, se částečně prolínají obecnými zásadami činnosti pracovníků SBS. Jsou však jiným pohledem na tuto problematiku.

Při výkonu služby je pracovník SBS zejména povinen:

- Být řádně upraven, ustrojen a vyzbrojen,
- Chovat se taktně a zdvořile,
- Dbát dobrého jména, cti, vážnosti a důstojnosti své osoby a agentury,
- Osobám starším 15 let vykat,
- Je-li požádán o informaci nebo o pomoc, slušně a ochotně vyhovět, a pokud nemůže učinit, krátce se omluvit,
- Vyvarovat se všeho, co by mohlo vyvolat oprávněné nepříznivé hodnocení nebo posměch veřejnosti,
- Vzájemně se vhodným způsobem upozorňovat na případné nedostatky
- Při jednání s nadřízenými a podřízenými dodržovat zásady služební zdvořilosti.

Jestliže je pracovník SBS v době mimo službu ve stejnokroji, platí výše uvedené povinnosti. Vykonává-li pracovník SBS službu v občanském oděvu, je povinen být vhodně ustrojen a upraven, přiměřeně zastávané funkci a plněnému úkolu. Výše uvedené povinnosti pro něj platí obdobně.

Při výkonu služby je pracovník SBS ve stejnokroji zakázáno:

- Na veřejnosti a při projednávání pracovních záležitostí kouřit, žvýkat a mimo prostoru určené k veřejnému stravování jíst,
- Požívat alkoholické nápoje, a to i před nástupem služby,
- Přijímat v souvislosti s výkonem služby jakékoliv neoprávněné osobní výhody.

Pracovník SBS v občanském oděvu je při projednávání služebních záležitostí zakázáno kouřit, žvýkat a jíst. Rovněž požívat alkoholické nápoje, a to i před nástupem do služby (zaměstnání) jakož i přijímat jakékoliv neoprávněné osobní výhody.

Zaměstnanci SBS jsou povinni chovat se i v době mimo službu tak, aby nesnižovali autoritu své agentury u veřejnosti.

Uvedené zásady lze považovat za základní pro činnost pracovníků SBS. Dále k nim lze zařadit např. zásadu spolupráce s policií, s občany apod.

Zásady nejsou neměnné. S nabýváním významu SBS a s potřebami zdokonalování jejich činnosti může vzniknout potřeba vymezení dalších zásad zákroků pracovníků SBS. Jednotlivé zásady pak budou více či méně nabývat na svém významu a bude zřejmě též docházet ke změnám v jejich samotném obsahu.[17]

3.7 Taktika zákroků pracovníků SBS

Pracovníci SBS se při plnění úkolů dostávají do situací, které jsou velice různorodé. Dostávají se do různých situací a kontaktu s osobami různého charakteru. Kromě osob, které se sice dopustí protiprávního jednání, avšak po napomenutí od něho upustí, to jsou též osoby, pro které je příznačné výtržnické chování, osoby podnapilé, osoby které ohrožují životy a zdraví občanů apod. Rovněž tak místa výkonu služby pracovníků SBS jsou rozmanitá. Úkoly jsou plněny na místech veřejných a veřejnosti přístupných, v odlehlých místech, v denní i noční době apod.

Vzhledem k těmto skutečnostem se nedá přesně stanovit postup při řešení té které situace. I když bude zakročováno ve stejnou denní či noční hodinu, proti též osobě na tom samém místě, přesto zákrok bude ovlivňován faktory, které zde nebyly při zákroku předchozím. Bude zde více či méně lidí, osoba se bude nacházet v jiném stavu než-li byla při předchozím zákroku, zákrok bude prováděn v jiném počtu složení pracovníků SBS.

I přesto, že každý ze zákroků je individuální a tedy neopakovatelný, lze na základě vymezení teoretických zásad, ale především pak na základě zobecnění praxí, ověřených postupů a platné právní úpravy stanovit metodiku, tj. určitá pravidla postupu při provádění zákroků tak, aby tento postup:

- Byl vždy v souladu s platnými právními a interními předpisy,
- Byl efektivní, tj. proveden v co nejkratším čase, co nejúčinněji a s co nejmenšími nároky na síly a prostředky, jimiž pracovníci SBS disponují,
- Představoval tedy řešení, které je neoptimálnější v dané situaci.[17]

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 PŘEDPOKLÁDANÝ VÝVOJ KRIMINALITY

V období relativní stagnace lze těžko předvídat další vývoj kriminality. Také proto, že je velmi obtížné získat informace o předpokládaném vývoji mnoha jevů a znaků, které úroveň kriminality bezprostředně ovlivňují. Z prognóz jsou zatím k dispozici odhady vývoje věkové struktury obyvatel - dochází ke stárnutí populace.

Z toho můžeme předpokládat následující vývoj:

Ve vztahu k budoucímu možnému vývoji kriminality je možné očekávat určité posuny v zastoupení a váze rizikových faktorů. Česká společnost stárne. Vzhledem k tomu je možné očekávat relativní pokles podílu mládeže ve struktuře pachatelů, možná i určité zastavení nárůstu počtu pachatelů trestné činnosti. Stabilizačně by se mohla projevit očekávaná tendence k ustálení ekonomických a vlastnických vztahů, upevnění právního rámce, dosažení stabilizace a vyšší funkčnosti orgánů správních, justičních, policejních atd.

Na druhou stranu pravděpodobná tendence k rostoucí sociální diferenciaci ve společnosti může být faktorem ovlivňujícím trvale vysokou úroveň majetkové kriminality, motivované ať již relativním nedostatkem, nebo v případě závažnějších ekonomických problémů, i skutečnou materiální nouzí určitých skupin populace. Více bude třeba zřejmě počítat se zastoupením cizinců mezi pachateli trestné činnosti, vzhledem k tomu, že Česká republika se bude postupně měnit ze země především tranzitní na zemi cílovou. Konečně s rostoucí sofistikací sociálních a ekonomických procesů je třeba počítat s nárůstem kriminality ekonomické, kriminality tzv. bílých límečků (což je majetková kriminalita vyšších vrstev, manažerů, úředníků apod., využívá nedokonalosti zákonů a je těžko prokazatelné) a s růstem novodobého organizovaného zločinu.[21]

4.1 Rozvoj dílčích věd

Každá vyspělá země, která usiluje o svůj vlastní rozvoj, se tedy podílí i na rozvoji kriminologie. Dá se říci, že i když vlastně neinvestují do kriminologie jako takové, tak i rozvoj ostatních věd pak přináší nové poznatky, které lze efektivně využít v kriminologii. Ať už je to rozvoj sociologie, kde je potřeba se snažit o to, aby se sociálně-patologické jevy nedotýkaly tolika lidí, a když už se jich týkají, tak efektivně řešit jejich důsledky. Ať je to psychologie, která velice úzce souvisí s kriminologií, neboť se zabývá celkovou osobou pachatele nebo oběti. Nové pohledy na to, proč pachatel tu kterou trestnou činnost

dělá, pak přináší poznatky k tomu, jak mu zabránit aby tuto činnost dělal (kriminologie) nebo odstranit důvody, aby ji dělal (sociologie), popřípadě ve vzdělávání z důvodů prevence kriminality. Dále trestně právní věda spolu s ostatními vědami při svém rozvoji umožňuje přesné právní definování a odstraňování tzv. „skulin v zákoně“. Neposledně kriminalistika dokáže díky novým poznatkům vytvářet nové postupy za účelem rychlejšího a účinnějšího dopadení pachatele, či zajišťování stop.

4.2 Prevence kriminality a její účinnost

Účinnost prevence závisí na celé řadě faktorů. Efekt každého úsilí (programu) lze hodnotit srovnáním výchozího stavu a dosažených výsledků po skončení programu. Avšak působení prevence ve společnosti, ať už na jedince nebo skupinu, představuje otevřený systém, kde nelze zaručit jen působení kontrolovaných aktivit (latentní kriminalita). Jestliže je cílem preventivních aktivit omezit výskyt trestných činů, pak by pokles kriminality mohl znamenat úspěch tohoto úsilí. Avšak nám je přístupná především registrovaná kriminalita, její zvýšení nemusí znamenat neúspěch prevence, ale může být důsledkem zlepšení kontroly ze strany policie nebo vyšší mírou oznamování trestných činů ze strany občanů. Úspěšnost bývá většinou zaznamenávána u programů zaměřených na majetkovou kriminalitu (krádeže z aut, chatové kolonie, pouliční krádeže). Efektivitu preventivních programů, lze též posuzovat, zaznamenáme-li zlepšení preventivního chování občanů, zvýšení jejich pocitu bezpečí, zlepšení jejich sociálního chování (ochota ke vzájemné pomoci, sousedská soudržnost, postoje k policii, orgánům samosprávy apod.)

Prevence kriminality bude i nadále zaujímat prioritní místo v kriminální politice státu, protože v celosvětovém měřítku dochází ke stálému růstu kriminality a společnost je vystavována novým, obtížně odhalitelným typům a formám zločinnosti.

Hlavním cílem soukromých bezpečnostních služeb je ochrana majetku a osob, proto z analýzy současného stavu kriminality můžeme vyvodit tyto návrhy pro zlepšení prevence:

4.2.1 Prevence majetkové kriminality

Oblast sociální prevence - by měla směřovat k dalšímu budování výkonné struktury státních a mocenských orgánů včetně legislativních opatření tak, aby se majetková kriminalita pachateli nevyplácela. Pro mládež je důležitá výchova a vzdělání i opatření ke snižování nezaměstnanosti.

Situační prevence - zde se v případě majetkové kriminality nabízí celá řada specifických opatření a prostředků, např. hlídkové služby policie nebo SBS, kvalitní technické zabezpečení objektů, kamerové systémy na rizikových místech, bezpečnostní uzamykací systémy, elektronické signalizační systémy, uzamykání vozidel, pojištění, kvalitní personální opatření (podvod, zpronevěry), počítačové a satelitní systémy.

4.2.2 Prevence násilné kriminality

Patří sem trestné činy jako: vražda, loupež, vydírání, útok na veřejného činitele, úmyslné ublížení na zdraví, porušování domovní svobody a další (žhářství, omezování osobní svobody a další).

Sociální prevence - obecná opatření ke zlepšování životních podmínek, sociálního klimatu, potírání alkoholismu a drogové závislosti, mravní výchova, programy v masmédiích

Situační prevence - jde především o předcházení loupežím, přehlednost veřejných prostranství, kamerové systémy, policejní hlídky, kontrola dostupnosti zbraní

Viktimologická prevence- výcvik v sebeobraně, nácvik technik chování v situaci ohrožení, doškolení učitelů, lékařů, policistů i právníků o problematice viktimizace[23]

4.3 Spolupráce

Proto i v kriminologii hraje důležitou role globalizace. Kdyby se každý stát soustředil jen na své problémy, může přijít o spoustu poznatků ze států jiných. Rozdíly v různých státech mohou být způsobeny například jinou vyspělostí každé země a tudíž i odlišnými společenskými vrstvami. V každé takové společenské vrstvě jsou aktuální jiné jevy působící kriminalitu, a proto by bylo vhodné, kumulovat poznatky z celého světa, abychom, až narazíme na problém, se kterým jsme neměli co do činění, ho mohli účinně odstranit a byli na něj připraveni. Z toho jasně vyplývá nutnost vybudování institutů, které otázky kriminologie budou globálně řešit. V současnosti se tímto zabývá například OSN,

v jejímž rámci působí Komise pro prevenci kriminality a trestní justici, která se podílí na přípravě a organizaci kongresů o prevenci zločinnosti a zacházení s pachateli, prosazuje standardy a normy OSN v oblasti trestní justice i preventivní programy. Dále pak ve spolupráci s Hospodářskou a sociální radou koordinuje postupy orgánů OSN v oblastech, které mají vztah ke kontrole kriminality a zacházení s pachateli a rozvíjí výměnu zkušeností mezi jednotlivými státy v oblasti kriminality.

V Evropě byl dále zřízen Evropský výbor pro otázky kriminality při Radě Evropy se sídlem ve Štrasburku. Jejímž přičiněním byla přijata celá řada dokumentů (protokolů, doporučení, usnesení) v oblasti trestního práva a kriminologie nebo také např. v oblasti penologie (Evropské vězeňská pravidla).

Rada Evropy se snaží v dané oblasti o harmonizaci trestního zákonodárství u jednotlivých států a podporuje rozvoj kriminologických výzkumů a utváření evropské kriminální politiky vybudované na právních, sociálních a kulturních charakteristikách evropské oblasti. Pokračující vývoj mezinárodního zločinu si nepochybně vyžádá v blízké budoucnosti další prohloubení mezinárodní integrace v oblasti kontroly kriminality jak v evropském, tak ve světovém měřítku. [10]

5 ZÁKON O SBS?

Ve státech EU byl již před lety přijat zákon o soukromých bezpečnostních službách. Příkladem může být i náš nejbližší soused, Slovenská republika, ve které byl tento zákon přijat již v roce 1999. Tento zákon mimo jiné upravuje možnost založení SBS, k čemuž je nutná odborná způsobilost a trestní bezúhonnosti majitele. Ukládá povinnost zaměstnávat bezpečnostní pracovníky až po absolvování kurzu odborné způsobilosti. Tito pracovníci musí mít dokončené středoškolské vzdělání, odpovídající lékařskou způsobilost a čistý výpis z Trestního rejstříku.

V ČR se již řadu let snaží sdružení SBS, aby byl schválen zákon upravující fungování SBS. Bohužel tento zákon ještě nebyl přijat.

Do podnikání v průmyslu komerční bezpečnosti v současnosti v České republice více či méně zasahuje spousta zákonů. Hlavními jsou:

- Živnostenský zákon č. 455/1991 Sb., který jako jediný přesně definuje činnost firem v PKB, konkrétně pak § 6a, který charakterizuje ostrahu majetku a osob a služby soukromých detektivů
- Vyhláška Ministerstva vnitra 16/2009 Sb., která se týká prokazování odborné způsobilosti pro výkon činností ostraha majetku a osob a služby soukromých detektivů podle požadavků zákona

Dále pak například:

- Ústava ČR
- Listina základních práv a svobod
- Občanský zákoník
- Zákoník práce
- Obchodný zákoník
- Zákon o zbraních a střelivu
- Trestní zákoník

Takto komplikované právní prostředí je nevyhovující, protože nebere v úvahu žádné zvláštní potřeby sektoru soukromé bezpečnosti a pro laickou veřejnost působí pravidla pro podnikání v PKB značně nepřehledně, což může i někoho i odradit. Proto by bylo vhodné

pro Českou republiku konečně navrhnout a hlavně přijmout nový zákon o soukromých bezpečnostních službách, který by bral ohledy na všechny části tohoto oboru, ať už ochranu majetku a osob, tak službu soukromých detektivů.

Inspiraci pro novou právní úpravu lze vidět například i v základních posláních Asociace soukromých bezpečnostních služeb České republiky, která jsou:

- zvyšování profesní úrovně v poskytování privátních bezpečnostních služeb v České republice
- ochrana zájmů a zajištění potřeb podnikatelů působících v této sféře v souladu s obecně závaznými právními normami České republiky a ve světě bezpečnostního průmyslu uznávanými standardy, zejména pak standardy Evropské unie
- spolupráce se státními orgány i ostatními subjekty, které mají přímý nebo nepřímý vztah k problematice ochrany majetku a osob a usilují o začlenění svých členů, v přiměřené roli, do státního systému bezpečnosti majetku a osob
- vytváření vhodných legislativních, ekonomických a společenských podmínek pro provozování soukromých bezpečnostních služeb a obdobných činností při ochraně majetku a osob
- spoluúčast při tvorbě a hodnocení účelnosti právních a technických norem v oblasti ochrany majetku a osob, jakož i jejich dodržování členskými subjekty
- vedení konstruktivního dialogu se sociálními partnery a vzájemné uznání na národní, regionální a místní úrovni za účelem udržování sociálního smíru
- definování rámce pro zdravou konkurenci, potlačení nekalé soutěže a vydávání etického kodexu závazného pro členy Asociace
- navrhování pravidel, norem a základních požadavků pro přístup do podnikání v profesi ochrany majetku a osob
- stanovení standardů kvality v oboru ochrany majetku a osob, provádění jejich auditů a udělování příslušného certifikátu
- poskytování informačního aj. servisu členům, včetně školení, seminářů, metodik apod.
- podpora připojení České republiky do Evropské unie a zapojení Asociace do struktur a činnosti jejích oborových orgánů a institucí[19]

V podstatě všechny tyto body se dají z celé asociace přenést na každou jednotlivou soukromou agenturu nebo i na každého jednotlivého bezpečnostního pracovníka, který by sám měl chtít zvyšovat svou úroveň a tím i úroveň celého průmyslu komerční bezpečnosti u nás.

Dále s použitím zákonů o SBS v jiných zemích, může navrhnout jisté zásady, které by mohli být využity v právní úpravě i u nás.

5.1 Náprava právní úpravy ve Velké Británii

Na příkladu stavu průmyslu komerční bezpečnosti ve Velké Británii můžeme vidět, jaké přínosy má správné legislativní ukotvení tohoto průmyslu. Vláda, Policie i tamní profesní spolky a organizace pochopili důležitou funkci soukromých bezpečnostních služeb jako významného doplňku při zajišťování veřejné i soukromé bezpečnosti. Proto tyto složky úzce spolupracovaly na vytvoření takových právních norem a předpisů, které by zaručily existenci spolehlivého a profesionálního průmyslu komerční bezpečnosti.

Před uplatněním současných předpisů byla úroveň v sektoru soukromé bezpečnosti velmi nízká. Standardy kvality byly nedostatečné, požadovanou úroveň nedosahovaly ani samotný zaměstnanci. Pracovníci neprocházeli žádným kvalitním výcvikovým programem, často se stávalo, že nesplňovali ani podmínky bezúhonnosti. Neuspokojivé byly i jejich platební podmínky a možnosti kariérního růstu. Samotné podniky byly nekvalitní a velmi slabě pojištěny. Zákazníci využívali tohoto odvětví pouze za účelem zakoupení minimálního a nejlevnějšího možného zabezpečení. Z těchto důvodů vznikla iniciativa pro přijetí speciální právní úpravy, která by toto nerozvinuté a podceňované odvětví nastartovala k pozitivní změně.

Na základě nové právní úpravy vznikla organizace SIA, která má za úkol:

- Schvalovat licence pro osoby a bezpečnostní podniky
- Vykonávat dohled nad celým bezpečnostním sektorem na základě platné legislativy
- Monitorovat aktivity a efektivnost těch, kteří pracují v tomto sektoru
- Provádí inspekce
- Nastavuje a schvaluje standardy pro přípravu zaměstnanců
- Podává návrhy na zlepšení funkcí soukromé bezpečnosti

Zároveň má právo podávat jakékoli návrhy na změnu či doplnění legislativy, které by byly v zájmu sektoru soukromé bezpečnosti. Rovněž schvaluje všechny změny navržené státem v této oblasti a naopak je povinna poskytnout státnímu orgánu, všechny informace o své činnosti.

Od založení organizace došlo k významným změnám a zkvalitnění celého sektoru průmyslu komerční bezpečnosti. Způsobilo to zavedení licenčních podmínek či vytvoření pravidel a známky kvality garantující kvalitu poskytovaných služeb. Zákazníci mají možnost lépe se rozhodnout při výběru bezpečnostní služby. Zároveň mají jistotu, že ta bude splňovat všechny požadované standardy. Praxe ukázala, že zákazníci změnili i své priority. Zatím, co v minulosti byla jednoznačnou prioritou co nejnižší cena, v současnosti se stala určující kvalita poskytovaných služeb. Zlepšení však pocítili i samotné podniky soukromé bezpečnosti. Jedním z nejvýznamnějších přínosů bylo snížení fluktuace zaměstnanců. Následkem této změny jsou tedy stálý a tím pádem zkušenější zaměstnanci.[16]

5.1.1 Návrhy pro ČR

Z výše uvedeného příkladu lze navrhnout i zlepšení pro Českou republiku. Ne, že by situace u nás vypovídala o neprofesionalitě bezpečnostních služeb, ale organizace, která by zastávala zájmy všech bezpečnostních služeb a mohla sama podávat návrhy pro nové právní úpravy, by jistě sektoru komerční bezpečnosti prospělo.

Z toho by se dalo vyvodit i další zlepšení a to větší spolupráce mezi firmami, případně jejich integrace a samozřejmě větší spolupráce se státními složkami.

Něco podobného lze vidět u Asociace soukromých bezpečnostních služeb České republiky, která spojuje významné firmy v sektoru komerční bezpečnosti u nás. Má vlastní cíle a snaží se o zkvalitnění PKB.

Má i svůj kodex etiky, který ukazuje na profesionalitu služeb v oboru a ujišťuje zákazníka o kvalitě. Firmy, které v této asociaci nejsou, by si měly kodex etiky rovněž vytvořit, ale hlavně dodržovat, aby se zvyšovala úroveň služeb, a zákazník se mohl na slovo bezpečnostní agentury spolehnout, že práce bude řádně odvedena dle kodexu a to i přes to, že není právně vymahatelný. O to víc ovšem šíří dobré jméno bezpečnostních služeb.

5.2 Zákon o SBS na Slovensku

Na Slovensku vstoupil v platnost zákon o provozování SBS a obdobných činností již roku 1999. Tento zákon byl jedním z nejpodrobnějších a nejpřísnějších zákonů upravujících činnost bezpečnostních služeb v Evropě. Tato striktnost měla své opodstatnění. Na trhu totiž působily subjekty, které nejen že nesplňovaly základní pravidla fungování SBS, ale byly velmi často využívány k páčání organizované trestné činnosti. Jelikož však praxe ukázala, že zákon zbytečně omezoval svobodné podnikání v průmyslu komerční bezpečnosti, proto jej bylo nutné nahradit novým zákonem. Ten musel reflektovat i na to, že se Slovensko v roce 2004 stalo členem Evropské unie.

Nový zákon platný od roku 2006 odstranil několik negativ jeho předchůdce. Například upravil ustanovení o výlučnosti oprávnění provozování bezpečnostní služby. Starší zákon bránil subjektům, které vlastnili licenci na bezpečnostní službu poskytovat zároveň službu technickou. Nový zákon však již umožňuje provozování všech druhů bezpečnostních služeb a technické služby zároveň. Technická zkušebna spadala během platnosti staré právní úpravy pod živnostenský zákon. Praxe však ukázala, že je třeba, aby se stala součástí zákona o SBS. Bylo to hlavně z důvodu odlišného posuzování způsobilosti, bezúhonnosti a sankcí za neplnění povinností. Živnostenský zákon se ukázal jako mírnější a nebral ohled na závažnost a bezpečnostní rizikovost této služby. Nově byly upraveny podmínky odborné přípravy a udělování akreditaci na odbornou přípravu. Naposledy byl tento zákon novelizován roku 2008.[16]

5.2.1 Návrh pro ČR

Vyhláška Ministerstva vnitra 16/2009 Sb. ukládá povinnost prokázání odborné způsobilosti pro výkon činností ostražba majetku a osob a služby soukromých detektivů, což je jednoznačné plus, ovšem pro zřízení technických služeb stále platí živnostenský zákon. Je otázkou, zda živnostenský zákon bere dostatečné ohledy na důvody, které jsou obsažené ve Slovenském zákoně, tj. odlišné posuzování způsobilosti, bezúhonnosti a sankcí za neplnění povinností, kde se živnostenský zákon ukázal jako mírnější a nebral ohled na závažnost a bezpečnostní rizikovost této služby. Při analyzování stavu na Slovensku, a s využití jejich praxe a zkušeností, lze pak aplikovat zákon, který by se věnoval technickým službám v PKB, i do naší legislativy, čímž bychom se dopředu vyvarovali záporných zkušeností od našich sousedů.

5.3 Bezpečnostní služby v Itálii

Italští odborníci na bezpečnostní systém země chápou právní postavení italských SBS jako lavírování mezi dvěma právními aspekty. Jako první vidí existující a výrazný soukromý aspekt těchto komerčně zaměřených činností, které podléhají civilním normám a trestnímu zákonu a v Itálii pod rámcovou, oborovou kolektivní smlouvu (projevuje se i zde silná pozice odborů jako v každém oboru ziskově orientovaného podnikání).

Druhým aspektem, v Itálii s jejími bezpečnostními problémy více než jinde viditelným, je aspekt veřejný. Ten se v praxi projevuje podmínkou fungovat pouze na bázi policejního titulu zvaném "Prefektova licence". Licence nesmí být udělena pro výkon veřejných funkcí nebo činností, které vedou k omezování individuální svobody.

To formuluje příslušný zákon o veřejné bezpečnosti "...bez licence od prefekta se veřejným zařízením a soukromým osobám zakazuje vykonávat střežící nebo dozorovací činnosti movitého majetku nebo nemovitostí a provádět vyšetřování a pátrání nebo shromažďovat informace v zakázce od soukromých osob..., licenci je možné udělit pouze občanům Italské republiky s výjimkou těch, kteří nemají plnou odpovědnost za své činy nebo jsou vyšetřováni pro nějaký delikt i bez výroku o vině. Licence rovněž nemůže být udělena osobě, která je pověřena výkonem veřejné funkce nebo činností, které přinášejí omezování osobní svobody (policista, vězeňský dozorce apod.).

Každá změna funkčnosti bezpečnostní služby oproti původnímu povolení (licenci) musí být povolena prefektem. Přitom se povolení smí vztahovat maximálně na území provincie. Pokud by se střežený majetek vyskytoval v několika provinciích, musí přísežný střežící personál získat povolení také od prefektů těchto dalších provincií.[20]

5.3.1 ZAMĚSTNANCI SBS - ZVLÁŠTNÍ PŘÍSEŽNÝ STŘEŽÍCÍ PERSONÁL

Každý zaměstnanec určený k přímému výkonu bezpečnostních činností je vybírán držitelem licence, a pokud splňuje podmínky prefektova dekretu, může být přistoupeno k podpisu zvláštní přísahy střežícího personálu a to před soudcem místního soudu. Tato přísaha je však podle platného zákona nestaví do srovnatelné pozice se státními nebo policejními a soudními úředníky.

Za současného stavu je italský zaměstnanec SBS definován jako soukromý občan, jehož státem regulovaná a kontrolovaná činnost je výkonem služby ve veřejném zájmu. Pracovní činnosti přísežného střežícího personálu v praxi má smysl bezpečnostní prevence, pouze v případě přistižení pachatele při činu nebo ihned po něm také určitou minimální míru represe. Veškerá tato činnost musí být směřována ve prospěch příslušných policejních orgánů odpovědných za bezpečnost ze zákona.[20]

5.3.2 POSTAVENÍ SBS V ITALSKÉM BEZPEČNOSTNÍM SYSTÉMU

Bezpečnostní politika italského státu je charakterizována centrální mocí, která realizuje veřejnou bezpečnost výhradně státními pořádkovými silami. Jen za zvláštních, ostře sledovaných podmínek je zákonem povolena určitá podporující role, kdy opět za podmínky neformální státní kontroly je umožněno státním orgánům, aby vydaly povolení zvláště kvalifikovaným soukromým osobám k výkonu dílčích bezpečnostních funkcí, které jinak patří do oblasti veřejného zájmu. Jedině v tomto rámci mohou být formulovány úkoly a funkce soukromých bezpečnostních služeb. Je pochopitelné, že takto opatrně pojatá filosofie SBS nevede k jejich dynamickému rozvoji, rozhodně ne v takové míře jakou pozorujeme u ostatních nejrozvinutějších západních demokracií.[20]

5.3.3 SPOLEČENSKO POLITICKÝ KONTEXT ČINNOSTI SBS V ITÁLII

V italské bezpečnostní realitě licence umožňující provozovat některou z forem SBS, propůjčuje svému držiteli postavení osoby oprávněné "podporovat funkce státního orgánu" a z tohoto postavení příslušně profitovat. Úspěch výkonu komerčně bezpečnostních činností nezávisí pouze na výsledku činnosti bezpečnostní agentury, není ovlivněn pouze technickým a operativním profilem firmy, hodně závisí také na vztahu k médiím.

Aby vůbec mohla vzniknout platná definice dnešních vztahů mezi SBS, veřejnými orgány a masovými médii, došlo v Itálii ke shodě, že hlavní smysl bezpečnostní služby je výkon diskrétní bezpečnosti, která je málo viditelná, ale současně díky použité technice a kvalitě personálu, vysoce efektivní.[20]

5.3.4 Využití v ČR

Tento náhled na bezpečnostní služby je velice zajímavý. Jak bylo zmíněno, hlavním náplní pracovníků SBS je vysoce účinná diskrétní bezpečnost. Pro výkon služby veřejně je pak potřeba licence a po zvláštní přísaze může vykonávat i částečně práci státních orgánů.

Zajímavost tohoto zákona je především v tom, že je zde definována jakási spolupráce se státními složkami, kde se sice pravomoci pracovníků SBS nemohou rovnat např. policii, ale mohou vykonávat jejich dílčí činnosti a je toto i ošetřeno zákonem.

A právě spolupráce se státními složkami by měla nějakým způsobem být zahrnuta i v naší legislativě, neboť práce v sektoru průmyslu komerční bezpečnosti se v mnohém podobá a mnohdy je společná (hlídání veřejných akcí) jak pro policii, tak pro SBS. Zatím se policie spíše straní nějaké spolupráci, ať už z obavy, že by SBS mohli převzít veškerou jejich práci nebo z důvodů jiných. Což tak ovšem není. Policie a jiné státní složky mají jiné pravomoci a nemůže být nahrazena bezpečnostními pracovníky. Ovšem vzájemná spolupráce může usnadnit práci jak státním složkám, tak soukromému sektoru. A k překonání stávající bariéry ve spolupráci by mohla pomoci právní úprava a rozdělení činností při výkonu společných akcí, čímž by se prohloubily vztahy mezi oběma aktéry a další spolupráce by se mohla stát vítanou výpomocí např. pro přetížené policejní sbory.

ZÁVĚR

Tato diplomová práce se věnuje převážně kriminologickým a právním aspektům, které ovlivňují činnost pracovníků soukromých bezpečnostních služeb. Jedná kapitola je zaměřena na etické aspekty této činnosti. Etiku dnes můžeme nalézt u každého povolání a dotýká se každého z nás, tedy nejen bezpečnostních pracovníků a zákazníků, kteří využívají jejich služby. Tento obor je velice specifický, avšak v mnohém se etické zásady podobají jakékoliv jiné pracovní činnosti na komerčním základě, ať už mluvíme o slušných a uctivých vztazích pracovníků k zákazníkovi, případně při výkonu služby na veřejnosti, také ke všem ostatním osobám, tak vztahy uvnitř společnosti nebo agentury mezi pracovníky navzájem a mezi zaměstnanci a jejich nadřízenými. Dodržování etických zásad, které mohou být sepsány do kodexu etiku, pak má vliv na komplexní zvyšování úrovně celého bezpečnostního průmyslu u nás.

Jedna z hlavních částí rozebírá kriminologické aspekty v činnosti bezpečnostního průmyslu. Kriminologie se postupně vyvíjela a stále vyvíjí v návaznosti na rostoucí kriminalitu a stále větší důvtip pachatelů trestných činů. Obecně se teda kriminologie zabývá kriminalitou a dále také osobou pachatele a oběti trestného činu a kontrolou a prevencí kriminality. Z toho plyne, že se kriminologie neobejde bez využití jiných věd, které souvisejí se zmíněnými hlavními předměty kriminologie. Jsou to vědy jako sociologie, kriminalistika psychologie a další. Pro to je také kriminologie nazývaná vědou multidisciplinární. Popis současného stavu kriminologie se víceméně povedl. Ovšem předpověď jejího budoucího vývoje je složitá věc vzhledem k malé dostupnosti materiálů k této problematice, jak je řečeno v praktické části. Na základě získaných informací můžeme podat i návrh na zlepšení současného stavu, který spočívá jednak ve hlubší spolupráci a výměnou zkušeností mezi všemi obory, které souvisejí s kriminologií, tak i hlubší spolupráci mezi jednotlivými státy, kde nám zkušenosti z jiných společenských vrstev a krajů mohou značně ulehčit rozhodování o nově vznikajících situacích u nás. Důležitou částí kriminologie je prevence kriminality, jejíž posilování by mělo všeobecně působit proti páchání kriminality a návrhy na zlepšení prevence jsou uvedeny v praktické části.

Poslední a nejobsáhlejší část této práce se věnuje právním aspektům v průmyslu komerční bezpečnosti. Můžeme říci, že s rostoucí úrovní bezpečnostních služeb u nás se i vyvíjí právní úprava ovlivňující tento sektor. Jasným důkazem toho je vyhláška

Ministerstva vnitra 16/2009 Sb., ze dne 8. ledna 2009, která se týká prokazování odborné způsobilosti pro výkon činností ostraha majetku a osob a služby soukromých detektivů. Do té doby mohl v průmyslu komerční bezpečnosti pracovat prakticky každý s potřebným vzděláním, avšak až tato vyhláška vyžaduje zkoušku k prokázání odborné způsobilosti, což jistě prospěje celému tomuto odvětví. Je však jinou otázkou, zda je vhodné, aby všechny právní úpravy, které se týkají bezpečnostního průmyslu, byly „roztroušeny“ po celém právním řádu. Většina států Evropské unie má zákon o bezpečnostních službách, avšak u nás zatím všechny pokusy o jeho přijetí skončili neúspěšně, i když se řada organizací snaží o jeho prosazení. Je to škoda, protože by tento zákon mohl v mnohém pomoci dalšímu růstu kvality v průmyslu komerční bezpečnosti v České republice.

Při psaní práce jsem se snažil o analyzování současného stavu u nás i v zahraničí a dospěl jsem k závěru, že nový zákon o soukromých bezpečnostních službách by České republice prospěl a to hned z několika důvodů. Všechny stávající právní úpravy týkající se bezpečnostního průmyslu by zůstaly, ovšem formulovány v jednom zákoně by byly mnohem přehlednější a postupem času by se dal takový zákon vhodně upravovat dle momentálních potřeb tohoto průmyslu. Při zkoumání vývoje průmyslu komerční bezpečnosti ve Velké Británii můžeme navrhnout zřízení organizace nebo rady, která by se starala o tento nový zákon a podávala návrhy na změny, určovala standardy kvality či prováděla školení a vytvářela vhodné legislativní prostředí k podnikání v sektoru komerční bezpečnosti. Dále využití zkušeností ze Slovenska mě přivádí na myšlenku zařazení poskytování technických služeb na ochranu majetku a osob ze živnostenského zákona do zákona o bezpečnostních službách, neboť je tato oblast více riziková. Nakonec nesmí být ani opomíjeno začlenění soukromých bezpečnostních služeb do spolupráce se státním sektorem. Mnoho států si uvědomuje důležitou roli této spolupráce a je proto právně upravena, jako například v Itálii, a proto by i v novém zákonu u nás mělo být na ni myšleno, od rozdělení úkolů při společných akcích, až po odpovědnosti každého zúčastněného apod.

ZÁVĚR V ANGLIČTINĚ

This thesis focuses mainly on criminological and legal aspects that affect the activities of employees of private security industry. One chapter focuses on the ethical aspects of this activity. Ethics can be found today in every profession and touches everyone, not only the security workers and consumers who use their services. This field is very specific, but in many ways it is similar to the ethical principles of any other work on a commercial basis, whether we are talking about decent and respectful relations between staff and the customer or during service on the public to all other persons, and relationships within the company or agencies between workers and between workers and their superiors. Adherence these ethical principles, which can be written into the code of ethics, then have a complex effect on enhancing the security industry in our country.

One of the main parts examines Criminology aspects of the activities of the security industry. Criminology has gradually evolved and continues to evolve in response to rising crime and increasing savvy of criminals. Generally, criminology deals with crime and the perpetrator and victim of crime and crime control and prevention. It is clear that criminology can not do this without using other sciences that relate to activities that are similar as activities of criminology. These are sciences such as sociology, psychology, criminology, and other. For this reason is criminology called multidisciplinary science.

Description of the current state of criminology is more or less successful. But the prediction, of its future development, is a complex matter given by low availability of materials on this issue, as stated in the practical part. Based on the informatik, we can make suggestions to improve the status quo, which depem on deeper cooperation and exchange among all disciplines related to criminology, as well as greater cooperation among states, where our experience of other social strata and regions can significantly facilitate decisions on emerging situations in our country. Crime prevention is an important part of kriminology. The strengthening should generally act against the perpetration of crime and enhancing prevention and are listed in the practical part.

The last and most extensive part of this work deals with the legal aspects of the commercial security industry. We can say that increasing level of security services develop legislation affecting the sector. Clear sign of this can be decree of Ministry of Interior 16/2009 from 8th January 2009 relating to proofing of competence to undertake surveillance of persons and property and services of private detectives. Until this, virtually

everyone can work in the industry of commercial security just with appropriate education, but because of this ordinance, test is require to demonstrate proficiency, which will certainly benefit whole this sector. However, it is another question whether it is appropriate that all legislation relating to the security industry, were "scattered" across the law. Most countries of European Union have the law for security services, but for us so far all attempts ended unsuccessfully for its adoption, although a number of organizations seeking to ensure its implementation. It is a shame, because this law would have done much to help further increase the quality of the commercial security industry in the Czech Republic.

During writing a thesis I have attempted to analyze the current state at our country and abroad and I came to the conclusion that the new law on private security services in Czech Republic should passed and for several reasons. All existing legislation relating in the security industry would remain, however, better formulated and would be much easier to use and over time could be such a law appropriately adjusted according to actual needs of the industry. The investigation of the commercial security industry in Great Britain, we propose the establishment of the organization or council, which would maintain the new law and make proposals for change, determine quality of standards and conduct training and create a suitable legislative environment for business in the commercial security sector. Furthermore, using the experience of Slovakia brings me to the idea include the provision of technical services for the protection of persons and property of the Trade Act into law of security services, because this region is more risky. Finally, must be neither neglected the inclusion of private security services in cooperation with the public sector. Many States recognizes the important role of cooperation and is therefore regulated, such as Italy, and therefore also in the new law for us should be on it meant the division of responsibilities in joint operations, to the responsibility of each participating etc.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [3] Novotný,O., Zapletal,J. a kolektiv: Kriminologie, Praha : ASPI, 2008, ISBN 978-80-7357-377-5
- [2] Brabec,F. a kol.: Bezpečnost pro firmu, úřad, občana, Public History, Praha 2001, ISBN 80-86445-04-6
- [3] Kuchta,J., Válková,H. a kolektiv: Základy kriminologie a trestní politiky, Praha : C.H. Beck, 2005, ISBN 8071798134
- [4] Macek,P. : Bezpečnostní služby, Praha : Police history, 2001, ISBN 80-86477-03-7
- [5] Vrecion,V. : Pojmy a otázky teorie státu a práva, Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2008, ISBN 978-80-7318-660-9
- [6] Gerloch,A. : Teorie práva, Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, ISBN 978-80-7380-023-9
- [7] Grinc,J.: Základy práva, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, Fakulta sociálně ekonomická, 2007, ISBN 978-80-7044-963-9
- [8] Zich,F. Úvod do sociologického výzkumu. 1. vyd. EUPRESS, 2004. 116 s. ISBN 80-86754-19-7
- [9] Čírtková,J.: Forenzní psychologie, Eurounion, Praha 1998, ISBN 80-86754-19-7
- [40] Bouřa,V.: Vybraná témata z kriminologie, Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2007, ISBN 978-80-7368-309-2
- [51] Outláš,V.,Pezl,T. a kol.: Úvod do studia práva EU, Plzeň: Západočeská univerzita, Právnická fakulta, 2002, ISBN 807082882
- [62] Trestní zákoník: [online]. [cit. 2010-18-5]. Dostupný z URL: <<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/>>
- [13] Zákon č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání v platném znění
- [14] Zákon č. 513/1991 Sb. obchodní zákoník v platném znění
- [15] Zákon č. 262/2006 Sb. zákoník práce v platném znění
- [16] Rehora,M.: Porovnanie činnosti SBS v SR a ČR podľa novej právnej úpravy, Zlín: UTB, bakalářská práce, 2008

- [17] Blažek, T.: Profesionální a etické aspekty v činnosti soukromých bezpečnostních služeb, Zlín: UTB, bakalářská práce, 2008
- [18] Vyhláška Ministerstva vnitra 16/2009 Sb.: [online]. [cit. 2010-28-5]. Dostupný z URL: <<http://www.cksono.cz/index.php?nid=7470&lid=CZ&oid=1334638>>
- [19] ASBS: Základní posláním. [online]. [cit. 2010-5-6]. Dostupný z URL: <<http://www.asbs.cz/programove-prohlaseni/>>
- [20] MVČR: Italské SBS [online]. [cit. 2010-03-14]. Dostupný z URL: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/policista/2002/08/italpol.html>>
- [21] Trendy kriminality v ČR [online]. [cit. 2010-06-12]. Dostupný z URL: <http://sreview.soc.cas.cz/uploads/be93e871e4e2ddb5f145adf13c34b526cba356a5_156_01-1MASCH.pdf>
- [22] Epravo.cz: Latentní kriminalita [online]. [cit. 2010-03-14]. Dostupný z URL: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/latentni-kriminalita-15571.html>>
- [23] VSSR: Kriminologie [online]. [cit. 2010-06-13]. Dostupný z URL: <www.vsrr.cz/predmety/kestazeni/kriminologie.pdf>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

SBS Soukromá bezpečnostní služba

PKB Průmysl komerční bezpečnosti

OSN Organizace spojených národů

EU Evropská unie

PČR Policie České republiky

ČR Česká republika

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI: příloha č. 3 k zákonu č. 455/1991 Sb. koncesované živnosti

PŘÍLOHA P I: PŘÍLOHA Č. 3 K ZÁKONU Č. 455/1991 SB. KONCESOVANÉ ŽIVNOSTI

Předmět podnikání – Služby soukromých detektivů

Požadovaná odborná a jiná zvláštní způsobilost podle § 27 (odborná způsobilost a podmínky provozování živnosti) odst. 1 a 2:

- a) vysokoškolské vzdělání nebo vyšší odborné vzdělání právnického, bezpečnostního nebo obdobného zaměření a jeden rok praxe,
- b) střední vzdělání s maturitní zkouškou v oboru bezpečnostním nebo právním a 3 roky praxe, nebo
- c) střední vzdělání s maturitní zkouškou a osvědčení o odborné kvalifikaci pro příslušnou pracovní činnost vydané s platností na 5 let zařízením akreditovaným podle zvláštních právních předpisů Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem a 3 roky praxe, za příbuzný obor lze považovat službu v Policii České republiky, obecní policii, Justiční stráž,

Podmínky, jejichž splnění se vyžaduje podle § 27 odst. 3:

Spolehlivost podnikatele, statutárního orgánu a členů statutárního orgánu bezúhonnost a odborná způsobilost podnikatele a zaměstnanců a zdravotní způsobilost zaměstnanců

Předmět podnikání – Služby soukromých detektivů

Požadovaná odborná a jiná zvláštní způsobilost podle § 27 odst. 1 a 2:

- a) vysokoškolské vzdělání nebo vyšší odborné vzdělání právnického, bezpečnostního nebo obdobného zaměření a jeden rok praxe,
- b) střední vzdělání s maturitní zkouškou v oboru bezpečnostním nebo právním a 3 roky praxe, nebo
- c) střední vzdělání s maturitní zkouškou a osvědčení o odborné kvalifikaci pro příslušnou pracovní činnost vydané s platností na 5 let zařízením akreditovaným podle zvláštních právních předpisů Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem a 3 roky praxe, za příbuzný obor lze považovat službu v Policii České republiky, obecní policii, Justiční stráž,

Podmínky, jejichž splnění se vyžaduje podle § 27 odst. 3:

Spolehlivost podnikatele, statutárního orgánu a členů statutárního orgánu bezúhonnost a odborná způsobilost podnikatele a zaměstnanců a zdravotní způsobilost zaměstnanců.

Předmět podnikání - Poskytování technických služeb k ochraně majetku a osob

Požadovaná odborná a jiná zvláštní způsobilost podle § 27 odst. 1 a 2:

- a) vysokoškolské vzdělání ve studijním programu a studijním oboru zaměřeném na strojírenství, elektrotechniku, telekomunikace nebo výpočetní techniku a 1 rok praxe v oboru, nebo
- b) vyšší odborné vzdělání v oboru vzdělání zaměřeném na strojírenství, elektrotechniku, telekomunikace nebo výpočetní techniku a 2 roky praxe v oboru, nebo
- c) střední vzdělání s maturitní zkouškou v oboru vzdělání zaměřeném na strojírenství, elektrotechniku, telekomunikace nebo výpočetní techniku a 2 roky praxe v oboru, nebo
- d) střední vzdělání s výučním listem v oboru vzdělání zaměřeném na strojírenství, elektrotechniku, telekomunikace nebo výpočetní techniku a 3 roky praxe v oboru, nebo
- e) osvědčení o rekvalifikaci nebo jiný doklad o odborné kvalifikaci pro příslušnou pracovní činnost vydaný zařízením akreditovaným podle zvláštních právních předpisů, zařízením akreditovaným Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, nebo ministerstvem, do jehož působnosti patří odvětví, v němž je živnost provozována, a 4 roky praxe v oboru

Podmínky, jejichž splnění se vyžaduje podle § 27 odst. 3:

Bezúhonnost všech zaměstnanců.